

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Ústav pedagogiky a sociálních studií

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Monika Spáčilová

Rozvoj finanční gramotnosti u žáků 1. stupně na vybrané
základní škole v Olomouci

Olomouc 2023

Vedoucí práce: Ing. Alena Opletalová, Ph.D.

Čestné prohlášení

Čestně prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně pod vedením Ing. Aleny Opletalové, Ph.D a veškeré použité literární zdroje a prameny jsem uvedla v seznamu odborné literatury. Také prohlašuji, že veškeré vložené fotografie mincí a bankovek v přílohách slouží pouze pro vzdělávací účely v podobě pracovních listů a nebude s nimi zamýšleno jinak.

V Olomouci dne .....

.....

Bc. Monika Spáčilová

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat vážené Ing. Aleně Opletalové, Ph.D za odborné vedení, konzultace, cenné užitečné doporučení a připomínky, které mi poskytla při psaní mé diplomové práce. Zároveň děkuji všem žákům, kteří byli ochotni se podílet na praktické části. Kdy se aktivně zapojovali při vypracování pracovních listů, plnění aktivit a her. V neposlední řadě velmi děkuji mé milované rodině, přítelovi a skvělým kamarádům za podporu, rady a tipy, které mi v průběhu studia předávali.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Monika Spáčilová
Ústav:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Ing. Alena Opletalová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2023

Název závěrečné práce:	Rozvoj finanční gramotnosti u žáků 1. stupně na vybrané základní škole v Olomouci
Název závěrečné práce v angličtině:	Development of financial literacy in 1st grade pupils at a selected elementary school in Olomouc
Anotace závěrečné práce:	<p>Diplomová práce se zabývá rozvojem finanční gramotnosti u žáků 1. stupně na vybrané základní škole v Olomouci.</p> <p>Práce se dělí na teoretickou a praktickou část. V teoretické části je z použitých odborných zdrojů a literatury odvozených 8 kapitol a několik podkapitol. Kapitoly například jsou finanční gramotnost a vzdělávání na školách, rámcový vzdělávací program, koncept Finančně gramotná škola, vzdělávání učitelů, vývoj dítěte v mladším školním věku.</p> <p>Cílem praktické části práce je navrhnout a realizovat možné aktivity k rozvoji finanční gramotnosti u žáků na 1. stupni ZŠ, kteří navštěvují školní družinu. 9 navržených aktivit bude realizovány ve školní družině. Žáci se seznámí s rozlišením a hodnotou českých peněz, pocítí rozdíl mezi příjmem a výdajem, šetření a zkusí si hospodaření v rodině.</p>
Anotace závěrečné práce v angličtině:	The thesis deals with the development of financial literacy among primary school students at a selected elementary school in Olomouc. The thesis is divided into a theoretical and practical part. The theoretical part consists of eight chapters and several subchapters derived from professional sources and literature used. The chapters cover topics such as financial

	<p>literacy and education in schools, the framework educational program, the concept of financially literate schools, teacher education, and child development in younger school age.</p> <p>The aim of the practical part is to propose and implement possible activities for the development of financial literacy among students in the 1st grade of elementary school who attend the school club. Nine proposed activities will be implemented in the school club. Students will learn about the distinction and value of Czech money, experience the difference between income and expenditure, saving, and practice financial management within their families.</p>
Klíčová slova:	Finanční gramotnost, finanční vzdělávání, vývoj dítěte v mladším školním věku, hra, volný čas, aktivity
Klíčová slova v angličtině:	Financial literacy, financial education, child development in early school age, play, leisure time, activities
Přílohy vázané v práci:	<p>Příloha 1: Mince</p> <p>Příloha 2: Mince tvary</p> <p>Příloha 3: Bankovky</p> <p>Příloha 3 b: Ochranné prvky na stokoruně</p> <p>Příloha 4: Bankovky a osobnosti</p> <p>Příloha 5: Hodnoty mincí</p> <p>Příloha 6: Hodnoty bankovek</p> <p>Příloha 7: Porovnej hodnotu mincí</p> <p>Příloha 8: Příjmy a výdaje</p> <p>Příloha 9: Hrací pole</p> <p>Příloha 10: Nákupní seznam</p>
Rozsah práce:	
Jazyk práce:	Český jazyk

OBSAH

ANOTACE	
ÚVOD.....	8
TEORETICKÁ ČÁST.....	9
1 VYMEZENÍ POJMŮ.....	10
2 FINANČNÍ GRAMOTNOST.....	14
2.1 Složky finanční gramotnosti.....	15
2.2 Gramotnosti související s finanční gramotností.....	16
3 FINANČNÍ VZDĚLÁVÁNÍ.....	18
3.1 Finanční vzdělávání v České republice.....	18
3.2 Národní strategie finančního vzdělávání 2.0.....	19
3.3 Principy finančního vzdělávání.....	20
3.4 Nástroje efektivního finančního vzdělávání.....	20
4 FINANČNÍ ZDĚLÁVÁNÍ NA ŠKOLÁCH.....	21
4.1 Standard finanční gramotnosti podle ministerstva financí.....	21
4.2 Vymezení RVP ZV v systému kurikulárních dokumentů.....	23
4.3 Rámcové vzdělávací programy.....	23
4.3.1 Principy Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání.....	23
4.3.2 Tendence ve vzdělávání, které navozuje a podporuje Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání:.....	24
4.3.3 Zařazení finanční gramotnosti do RVP ZV.....	24
4.3.4 Vzdělávací oblasti.....	25
5 KONCEPT FINANČNĚ GRAMOTNÁ ŠKOLA.....	29
6 VZDĚLÁVÁNÍ A ROZVOJ UČITELŮ V OBLASTI FINANČNÍ GRAMOTNOSTI... 30	
6.1 Akreditované kurzy.....	30
6.2 Neakreditované kurzy zaměřené na specifickou problematiku.....	30
6.3 Metodické kurzy.....	31
6.4 Sebevzdělávání.....	31
7 VÝVOJ DÍTĚTE V MLADŠÍM ŠKOLNÍM VĚKU.....	32
7.1 Vývoj motoriky.....	32
7.2 Smyslové vnímání.....	32
7.3 Myšlení a řešení problémů.....	33
7.4 Paměť a pozornost.....	33

7.5	Emoční a sociální vývoj.....	33
7.6	Vývoj řečových schopností u školáků	34
8	MOŽNÉ AKTIVITY K ROZVOJI FINANČNÍ GRAMOTNOSTI PRO ŽÁK 1. STUPNĚ ZŠ dle Lichtenberkové a Merunkové	35
8.1	Počítání s penězi	35
8.2	Hra na obchod	35
8.3	Knihy	36
8.4	Pracovní listy, práce s textem a interaktivní učební materiály	37
8.5	Videa.....	37
8.6	Hry	37
8.7	Projektová výuka	37
	PRAKTICKÁ ČÁST	39
9	VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ V OBLASTI ROZVOJE FINANČNÍ GRAMOTNOSTI.....	40
9.1	Stanovení výzkumného problému, výzkumné cíle, výzkumné otázky.....	40
9.2	Teoretická východiska	41
9.3	Popis výzkumného souboru	41
9.4	Průběh a realizace výzkumného šetření	42
9.5	Výzkumné metody	43
9.6	Výukové metody aktivit.....	43
10	Vybrané navrhnuté aktivity, jejich ověření a výsledky výzkumného šetření.....	46
10.1	Shrnutí výsledků výzkumu	72
	DISKUZE	74
	ZÁVĚR.....	76
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ A LITERATURY.....	77
	SEZNAM OBRÁZKŮ	80
	SEZNAM PŘÍLOH	83

ÚVOD

Jeden z důvodů výběru tématu byl aktuální ekonomický stav v České republice. Z pohledu finanční gramotnosti je poměrně rozmanitý a závisí na mnoha faktorech, včetně regionu, odvětví a jednotlivých situací. Obecně platí, že mnoho lidí se v důsledku pandemie COVID-19 a s ní souvisejících opatření ocitlo v ekonomických potížích. Ztratili zaměstnání, jejich podnikání utrpělo významné ztráty nebo se dostali do dluhů. V této situaci je klíčové, aby byli lidé finančně gramotní, za těchto podmínek se umí správně rozhodovat ohledně svého financování a plánování. Dobrá finanční gramotnost může pomoci lidem spravovat své finance a patřičně s nimi hospodařit.

Finanční gramotnost je důležitou dovedností, kterou by lidé měli mít v každém věku. Z pohledu vybraného tématu, by se měla finanční gramotnosti učit již v dětství. Učení dětí v této oblasti od raného věku jim pomůže si vybudovat základní znalosti a dovednosti. Žáci, kteří jsou vzděláváni ve finanční gramotnosti, mají větší pravděpodobnost, že se stanou finančně odpovědnými a budou mít lepší schopnosti plánovat své výdaje, ukládat peníze a řídit své finanční životy. Je důležité zkoumat, jak lze efektivně vyučovat finanční gramotnost na prvním stupni a jakým způsobem by se žáci mohli naučit základům finančního myšlení a správnému nakládání s penězi.

Zvolená diplomová práce na téma rozvoj finanční gramotnosti u žáků 1. stupně na vybrané základní škole v Olomouci má za hlavní cíl navrhnout a realizovat možné aktivity k rozvoji finanční gramotnosti u žáků ve věku od 6 do 11 let.

Práce je rozdělena na praktickou a teoretickou část. Přičemž teoretická část se dělí na 8 kapitol a několik podkapitol, které jsou relevantní a souvisí s aktuální problematikou. Ptá se, jakým vhodným způsobem lze rozvíjet finanční gramotnost u žáků na prvním stupni. V teoretické části bylo z použitých odborných zdrojů a literatury odvozeno několik témat pro lepší pochopení problematiky. Jeden z dílčích cílů je vypsát způsoby vzdělávání učitelů v tomto tématu. Poté navazuje kapitola možné aktivity k rozvoji finanční gramotnosti u dětí. Je důležité zjistit, jakými vhodnými aktivitami lze žáky v tématu vzdělávat a poté v praktické části vytvořit vlastní nabídku aktivit. Po zrealizování navržených aktivit bude zapotřebí sepsat vhodné argumenty k diskusi následné doporučení a návrhy vzdělávání žáků v oblasti finančního vzdělávání. Sestavit, jak by se dál mohla práce rozvinout.

TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ POJMŮ

Vzdělávání v oblasti finanční gramotnosti by mělo být součástí vzdělávacího procesu již od útlého věku. Dobrá finanční gramotnost je klíčová pro úspěšné a stabilní hospodaření s penězi, což má pozitivní vliv na celkovou kvalitu života. Vzdělávání by mělo být dostupné všem věkovým skupinám a srozumitelné pro všechny, bez ohledu na jejich vzdělání a zkušenosti. Při vzdělávání zohledňovat aktuální ekonomickou situaci a trendy. Rozvoj vzdělávání může přispět ke zlepšení finanční gramotnosti obyvatelstva a snížení finančních problémů a dluhů. Pro následné pochopení finančního vzdělávání je nezbytně nutné popsat jednotlivé definice spojené s finanční gramotností, ta je klíčová a je považována za finální cíl, kterého má být dosaženo při pokusu o finančním vzdělávání.

Gramotnost

Gramotnost byla v minulosti spojována se schopností číst a psát. „*Gramotný člověk je takový, který umí s porozuměním přečíst a napsat krátký jednoduchý výrok ze svého každodenního života*“ (UNESCO in Rabušicová, 2002, s. 16).

Základní vzdělávání

V České republice je základní vzdělání povinnou etapou vzdělávání pro každé dítě. Jeho hlavním cílem je poskytnout žákům základy pro celoživotní učení. Základní vzdělávání se uskutečňuje na základních školách, které jsou zřizovány podle § 16 odst. 9 Školského zákona. Základní vzdělávání lze také absolvovat formou individuálního vzdělávání, a to jak na prvním, tak i později na druhém stupni základních škol (Národní ústav pro vzdělávání, n.d.).

Školní družina

Školní družiny jsou školská zařízení, která poskytují zájmové vzdělávání žákům ze základních škol. Školní družina slouží výchově, vzdělávání, rekreační, sportovní a zájmové činnosti žáků v době mimo vyučování. Je přednostně určena nejmladším žákům (1. až 5. třída), případně i dětem v přípravných třídách. Školní družiny nabízejí dětem, které po skončení vyučování zůstávají na škole, pestrou škálu zájmových aktivit v prostředí, které jim je dobře známe, což přináší pocit bezpečí. Tato možnost je pro rodiče finančně dostupná (MŠMT, n.d.).

Vzdělávání

Rozlišujeme tři základní pojmy vzdělávání: formální, neformální a informální, které jsou níže podrobněji sepsány.

- **Formální**

Formální vzdělávání se vztahuje na vzdělávání, které probíhá v rámci institucí, kde jsou stanoveny funkce, cíle, obsah, prostředky a metody hodnocení, a ty jsou vymezeny legislativně. Je potřeba brát v úvahu, že rodiče využívají i domácí vzdělávání kvůli nedůvěře veřejným školním institucím. John Holt, příznivce takového domácího vzdělávání, např. upozorňuje na velké množství základních znalostí, které školy po svých žácích požadují a nutí je se učit danou látku bez většího zájmu či dokonce odporu. Říká, že „*Školy by měly být místem, kde se děti učí to, co chtějí nejvíce vědět, místo toho, o čem se my myslíme, že by měly vědět. Dítě, které chce něco vědět, si to pamatuje a používá to nejlepší, co se naučí. Dítě, které se něco učí proto, aby potěšilo někoho jiného, to často zapomíná v okamžiku, kdy pomine ona potřeba někoho potěšit nebo ono nebezpečí, že ho neuklidní. Proto děti rychle zapomínají až na malou část všechno, co se ve škole naučily*“ (Holt, 1994, s. 152).

- **Neformální**

Neformální vzdělávání je systematické vzdělávání, které se neuskutečňuje v rámci formálního vzdělávacího systému, ale je organizováno různými institucemi, jako jsou například nadace, kulturní instituce, podniky, kluby a školy. Toto vzdělávání poskytuje programy pro specifické skupiny populace, včetně dospělých i dětí, a zaměřuje se na určité oblasti a formy vzdělávání (Šmelová, 2004).

- **Informální**

Informální vzdělávání je proces celoživotního získávání znalostí, dovedností a postojů na základě každodenních zkušeností a interakcí s lidmi v různých prostředích. Toto vzdělávání se odehrává v různých situacích mimo formální vzdělávací systém, například v rodině, mezi vrstevníky, při cestování, četbě a podobně (Šmelová, 2004).

Výchova

Podle psychologa Jiřího Průchy (2006) je výchova procesem, který má za cíl přivést dítě k samostatnosti a zodpovědnosti. Výchova spočívá v ovlivňování chování a vývoje dítěte pomocí různých metod a technik, které jsou zaměřeny na podporu jeho psychického, fyzického a sociálního vývoje. Průcha také zdůrazňuje význam kladného vztahu mezi rodiči a dítětem, který je základem pro úspěšnou výchovu. Říká, že by měla být výchova respektující individualitu a osobnost dítěte a měla by být založena na pozitivním přístupu a podpoře, nikoli na trestech a kritice.

Učení

Definice učení popisuje relativně stabilní změnu v chování nebo znalostech jedince, která je způsobena jeho zkušenostmi. Tato definice zahrnuje tři hlavní prvky: prvním je trvalost, což znamená, že změna je spíše dlouhodobá než krátkodobá. Druhým prvkem je místo změny, kterým je obsah a struktura znalostí nebo chování jedince. Třetím prvkem je příčina změny, kterou tvoří, zkušenosti jedince s prostředím, nikoli únava, motivace, léky, fyzická kondice nebo fyziologické faktory (Mayer a Alexander, 2011).

Volný čas

Podle Průchy, Walterové a Mareše (2008) je volný čas, takový čas, který máme k dispozici po splnění povinností, a můžeme ho využít podle svého uvážení. V této době se můžeme věnovat aktivitám, které nás baví a naplňují, a které nám přinášejí radost a uvolnění. Mezi tyto aktivity mohou patřit sport, zájmové čtení, cestování, umění, zábava s přáteli a rodinou. Správné využívání volného času je důležité pro naše zdraví a pohodu, a může nám pomoci vyrovnat se s každodenním stresem a povinnostmi.

Hra

Hra je termín, který má mnoho různých definic, a proto nelze stanovit jednoznačnou definici. Odborníci, kteří se zabývají tématem her, charakterizují hru z různých hledisek, přičemž se opírají o své vlastní zkušenosti. Důraz kladou na to, jak děti vnímají hru a co jim přináší. Řeší otázku, zda má či nemá stanovené cíle. Všeobecně se však hra hodnotí pozitivně jako zábavná aktivita, která může mít různé významy, jako jsou například vzdělávací nebo

terapeutické. Každé dítě je unikátní a má své vlastní schopnosti a znalosti, reaguje na věci odlišně a má své vlastní tempo. Proto je možné očekávat, že stejná hra bude mít zcela odlišný průběh v různých skupinách dětí (Huizinga, 2000).

„Hra je dobrovolná činnost, která je vykonávána uvnitř pevně stanovených časových a prostorových hranic, podle dobrovolně přijatých, ale bezpodmínečně závazných pravidel, která má svůj cíl v sobě samé a je doprovázena pocitem napětí a radosti a vědomím jiného bytí, než je všední život“ (Huizinga, 2000, s. 44).

Pohybová aktivita

Pohybová aktivita by měla být pro každého z nás nedílnou součástí každodenního života. Celkově lze říci, že pravidelný pohyb je důležitou součástí zdravého životního stylu a má pozitivní dopad na fyzické, duševní a psychosociální zdraví jedince (Blahutková, 2008).

Měkota a Cuberek (2007) definují, že pohybová aktivita je soubor různých činností, které jsou zprostředkovány kosterně svalovým systémem a jsou spojeny s energetickým výdejem všech fyziologických funkcí organismu. Tyto činnosti mohou zahrnovat jak účelové pohyby, jako jsou sportovní aktivity, tak i běžné denní činnosti, jako je chůze, stání a podobně.

Dělení pohybové aktivity podle Měkoty (2007): obvyklá, spontánní, sportovní, volnočasová, organizovaná. Z uvedeného dělení vyplývá, že děti mají možnost setkat se s různými typy pohybových činností. V domácím prostředí mohou být vystaveny k spontánním aktivitám, jako jsou například hry a sportování s rodinou či přáteli. Ve školním prostředí mají děti možnost pravidelně se účastnit každodenních pohybových aktivit v rámci školního dne. Kromě toho mají děti při tělesné výchově možnost účastnit se organizovaných pohybových aktivit, které jsou řízeny učitelem. Tyto činnosti mohou zahrnovat sportovní aktivity, hry a různé cvičení, které mají přispět k rozvoji motorických schopností dětí a zlepšení jejich zdravotního stavu.

Podle Bonell et al. (2013) má školní prostředí vliv nejen na zdraví žáků, ale také na jejich vnímání, postoje a aktivitu, stejně jako na postoje rodičů, učitelů a dalších členů komunity.

2 FINANČNÍ GRAMOTNOST

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) využívá na mezinárodní úrovni definici značně obsáhlou, tedy: *"Finanční vzdělávání je proces, kterým finanční spotřebitelé/investoři zlepšují své porozumění finančním produktům a koncepcím a prostřednictvím informací, pokynů a/nebo cílů poradenství, rozvíjet dovednosti a sebedůvěru, aby si více uvědomovali finanční rizika a příležitosti, aby činit informovaná rozhodnutí, vědět, kam se obrátit o pomoc, a přijímat další účinná opatření ke zlepšení jejich finanční blahobyť"* (OECD, 2005, s. 26).

Ve shodě se spotřebitelskými a profesionálními sdruženími, vzájemných konzultacích a zahraničních zkušenostech vyšla v roce 2007 následující definice: *"Finanční gramotnost je soubor znalostí, dovedností a postojů občana nezbytných pro zajištění vlastní finanční blahobyť a finanční blahobyť své rodiny v současné společnosti, a za aktivní účast na trhu finančních produktů a služeb. Finančně gramotný občan je obeznámen s problematikou peněz a cen a je schopen řídit své osobní a/nebo rodinný rozpočet zodpovědně, včetně správy finančních aktiv a závazků s ohledem na měnící se životní situace"* (Národní strategie finančního vzdělávání, 2010, s. 11).

Dle Národní strategie finančního vzdělávání (2010) se na definici se podíleli tyto resorty:

- Ministerstvo financí;
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy;
- Ministerstvo průmyslu a obchodu;
- Česká národní banka.

Webové stránky Ministerstva financí České republiky uvádějí revidovanou zkrácenou definici finanční gramotnosti: *„Finanční gramotnost je souhrn znalostí a postojů nezbytných k dosažení finanční prosperity prostřednictvím zodpovědného finančního rozhodování“* (MFČR, 2017).

Ministerstvo financí České republiky (n.d.) uvádí 4 body, proč se finančně vzdělávat:

- „aby Vás někdo neokradl;
- abyste se neztráceli ve světě financí;
- abyste zhodnotily své peníze;
- abyste nezadlužili svou rodinu“.

2.1 Složky finanční gramotnosti

Uvedená definice finanční gramotnosti je dále strukturovaná do tří složek gramotnosti.

- **Peněžní**

Týká se schopnosti hospodařit s hotovostními, bezhotovostními penězi, dále pak s transakcemi a s prostředky, které se k tomu používají (např. běžné účty, platební nástroje). Vzdělávání v oblasti peněžní gramotnosti může pomoci lidem zlepšit své finanční schopnosti a zvýšit úroveň finanční gramotnosti. Správná peněžní gramotnost může vést k lepšímu hospodaření s penězi, zlepšení osobního životního stylu a snížení stresu spojeného s finančními problémy (MFČR, n.d.).

- **Cenová**

Zahrnuje několik různých prvků, včetně schopnosti porovnat ceny různých produktů nebo služeb, porozumět různým způsobům stanovení cen, jako jsou slevy a daně, a schopnosti rozhodovat se na základě informací o cenách a jejich vztahu k hodnotě produktu, od nákupů potravin a zboží po platby za energie a služby. Lidé s vysokou cenovou gramotností jsou schopni efektivně nakupovat, plánovat své výdaje a vyhnout se finančním pastem spojeným s přemrštěnými cenami nebo zavádějícími cenovými praktikami (MFČR, n.d.).

- **Rozpočtová**

Je kompetence potřebná ke správě osobního či rodinného rozpočtu. Týká se schopnosti lidí plánovat a správně nakládat s finančními prostředky. Zahrnuje několik různých prvků, jako je schopnost vytvořit rozpočet, správně přiřazovat finanční prostředky k různým kategoriím výdajů a příjmů, schopnost rozpoznat a minimalizovat zbytečné výdaje (MFČR, n.d.).

2.2 Gramotnosti související s finanční gramotností

V následujících bodech budou definovány jednotlivé gramotnosti, které mají úzkou spojitost s finanční gramotností. Navzájem se propojují a opírají se o sebe. Jsou jimi gramotnost základní, čtenářská, matematická informační a právní.

- **Základní**

Neboli elementární gramotnosti v sobě obsahuje schopnost číst a psát, což je jeden z klíčových cílů školy. Pozoruje se plynulost čtení, zda je textu rozumět, zapamatování si obsahu a reprodukce textu. Cílem obecné gramotnosti je především zajistit, aby lidé byli schopni základních komunikačních dovedností, které jsou nezbytné pro účinnou komunikaci, například čtení dopisů, instrukcí, návodu a podobně (Straková, 2002).

- **Čtenářská**

Jedná se o možnost rozumět tištěnému textu, uvažovat o jejím významu. Využívat text k naplnění rozvoji svých znalostí a aktivnímu zapojení do společnosti. Čtenářská gramotnost se týká schopnosti přemýšlet o tom co čteme, a být schopen identifikovat a analyzovat různé druhy textů, včetně tištěných, elektronických a online (Straková, 2002).

- **Matematická**

Neboli numerická gramotnost je další složkou gramotnosti. Jedná se o matematické příklady, správné logické početní úkony, již jsou obsaženy v situacích běžného života. Dle pedagogického slovníku by měl být jednotlivec schopen rozpoznat a porozumět důležitosti, kterou má matematika ve světě, správně odůvodnit matematické závěry a zabývat se matematikou takovým způsobem, aby odpovídala potřebám současného i budoucího života jedince jako angažovaného občana. Správné porozumění a orientace v numerických úkonech jsou důležité, ale závisí na individuálních schopnostech a vzdělání každého jedince (Průcha, Waltarová, Mareš, 2008).

- **Informační**

Dle Jana Olsena a Billa Coonse se jedná o schopnost rozumět a kriticky posuzovat informace, které jsou v naší společnosti široce dostupné. Zahrnuje dovednosti, jak vyhledávat, hodnotit a interpretovat informace, jak s nimi efektivně zacházet a používat s ohledem na různé situace a kontexty. Kromě toho zahrnuje také schopnosti týkající se ochrany osobních údajů a

bezpečnosti při používání informačních technologií. Informační gramotnost je proto nezbytná pro úspěšné fungování, ať už se jedná o práci, vzdělávání nebo osobní život. Olsen a Coons ve své definici zdůrazňují, že je informační gramotnost neoddělitelně spjata s gramotností základní (Dombrovská, Landová, 2004).

- **Právní**

Zahrnuje schopnost porozumět a interpretovat právní normy, smlouvy a dokumenty a orientovat se v právním systému. Správné pochopení a využití právních norem a institucí je klíčové pro efektivní řešení mnoha problémů a konfliktů. V kontextu finanční gramotnosti je právní gramotnost velmi klíčová, je úzce propojena s právními otázkami. Například výběr správného typu úvěru, porozumění smlouvám s bankami, úrokovým sazbám a poplatkům a také například řešení sporů. Hraje tedy důležitou roli při začlenění jedince do společnosti a příslušnosti k určitému státu a komunitě. Vzhledem k tomu, že právní a finanční gramotnost jsou úzce propojené, může být užitečné je zkoumat a učit se společně. Nicméně z hlediska vzdělávání a výzkumu mohou být tyto oblasti stále považovány za samostatné vědní obory (Smetanová, 2022).

3 FINANČNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

„Finanční vzdělávání je proces směřující ke zvyšování úrovně finanční gramotnosti. Jeho cílem je posílení osobní odpovědnosti jedince za hospodaření se svými financemi, resp. změna chování směřující k odpovědnějšímu rozhodování v oblasti financí, a tím k zajištění finanční prosperity daného jedince i jeho rodiny“ (MFČR, 2019, s. 5).

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (2005. s. 26) tvrdí, že: *"Finanční vzdělávání je proces, kterým finanční spotřebitelé/investoři zlepšují své porozumění finančním produktům a koncepcím a prostřednictvím informací, pokynů a/nebo cílů poradenství, rozvíjet dovednosti a sebedůvěru, aby si více uvědomovali finanční rizika a příležitosti, aby činit informovaná rozhodnutí, vědět, kam se obrátit o pomoc, a přijímat další účinná opatření ke zlepšení jejich finanční blahobyti".*

3.1 Finanční vzdělávání v České republice

O rozvoji finančního vzdělávání mluvíme v době, kdy Česká republika přešla z centrálně plánované ekonomiky na tržní hospodářství. Vznikaly komerční banky, pojišťovny a řadu dalších institucí, docházelo také k vývoji kapitálového trhu. Po uplynutí značné doby se finanční trh stával chaotický a neorientovaný. Lidé měli malé povědomí o finančních produktech, službách a etická nehrála hlavní roli, docházelo ke podvodným obchodním jednáním daných finančních organizacích. To předcházelo k zhoršení finanční situací v České republice (Dvořáková, 2011).

Výzkumný ústav pedagogický (2011, s. 63) poukázal, že se zjištěnou finanční krizí je potřeba vést občany k finančnímu vzdělávání, které by směřovalo k aktivní a zodpovědné účasti na finančním trhu. Vzdělávání by přispívalo k prevenci před zadlužováním jednotlivců i domácností a vedlo by tak k praktickému životu a k lepšímu zacházení s osobním či rodinným rozpočtem. To byl jeden z hlavních důvodů, proč měla Česká republika obrovský zájem o finanční vzdělávání.

Vláda připravila systém budování finanční gramotnosti pro žáky základních a středních škol. Ministerstvo financí tak na základě systému vydalo Národní strategii finančního vzdělávání a byla zavedena povinná výuka finanční gramotnosti. Na středních školách od roku

2009, na základních školách od roku 2013. Výuka v České republice se stala jednou z prvních v porovnání s ostatními zeměmi (MFČR, 2019).

Pro širokou veřejnost byly připraveny kurzy hrazené z fondů Evropské Unie (Opletalová, 2017).

Česká republika se stala jedním ze základajících členů Mezinárodní sítě finančního vzdělávání, anglicky International Network on Financial Education, zkratka INFE. INFE sdružuje 120 zemí celého světa (MFČR, 2019).

Cempírková (2022, s. 19) ve své diplomové práci uvádí, že je finanční gramotnost vyučována napříč zeměmi celého světa. Prolíná se jednotlivými předměty, např. s matematikou, historií, ekonomii, zeměpisem, ale i občanskou naukou. Oproti tomu se Italští či Španělští žáci mohou finanční gramotnost učit přímo ve předem stanoveném vyhraněném předmětu. Žáci z Velké Británie či Itálie se začínají s finanční gramotností seznamovat již v předškolním věku. Oproti Irsku či Kanadě, které finanční vzdělávání aplikují až na konci základní školy (Irsko, Kanada). Je důležité zmínit pro jakou cílovou skupinu se vzdělávání chystá, podle toho daný kantor využije patřičné přístupy a metody.

3.2 Národní strategie finančního vzdělávání 2.0

Cílem Strategie je vybudovat systém finančního vzdělávání tak, aby fungoval a umožnil zvýšení úrovně finanční gramotnosti jednotlivců v naší zemi. Důležitými prvky systému finančního vzdělávání jsou poskytovatelé vzdělávání, cílené skupiny, vztahy mezi nimi a v neposlední řadě nástroje a principy, podle kterých se finanční vzdělávání uskuteční (MFČR, 2019).

„Projekt finančního vzdělávání je aktivita, soubor aktivit nebo nástroj konkrétního subjektu nebo skupiny subjektů v oblasti finančního vzdělávání s cílem zvýšit úroveň finanční gramotnosti stanovené cílové skupiny“ (MFČR, 2019).

Česká školní inspekce (ČŠI) by měla podle Ministerstva financí zajišťovat pravidelné kontroly a hodnocení výuky finanční gramotnosti, po určitých obdobích zjišťovat úroveň znalostí finanční gramotnosti u žáků základních a středních škol. (MFČR, 2019).

3.3 Principy finančního vzdělávání

Dle národní strategie finančního vzdělávání 2.0 (MFČR, 2019, s. 5) má být finanční vzdělávání v souladu se standardem finanční gramotnosti a splňovat tyto principy:

- objektivita – sdělované informace jsou reálné, bez subjektivního hodnocení;
- nezávislost – finanční vzdělávání je třeba odlišit od marketingu;
- odbornosti – relevantní obsah na bázi dostatečné pedagogické a odborné dovednosti;
- zacílení – způsoby vzdělávání odpovídají dané cílové skupině (MFČR, 2019).

3.4 Nástroje efektivního finančního vzdělávání

Pro zvyšování efektivity je u prvotního a následovného finančního vzdělávání důležité použít tyto nástroje:

- plánovat a realizovat aktivity a projekty pro jednotlivé cílové skupiny;
- vyhodnocovat aktivity a projekty;
- v nastavených časových intervalech konat vyhodnocování mezinárodního šetření PISA;
- pravidelně měřit a vyhodnocovat výuku a úroveň finanční gramotnosti na školách a u dospělých;
- zlepšit vzájemnou součinnost mezi významnými subjekty finančního vzdělávání;
- konat a dávat zpětnou vazbu od účastníků projektu;
- v projektech zařadit zpětnou vazbu od účastníků (MFČR, 2019).

4 FINANČNÍ ZDĚLÁVÁNÍ NA ŠKOLÁCH

V kapitole o finančním vzdělávání na školách se podrobněji rozeberou standardy stanovené ministerstvem financí a jejich členění vhodné pro žáky 1. stupně. Dále bude popsáno vymezení Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání v systému kurikulárních dokumentů. V neposlední řadě se kapitola bude věnovat zařazení finanční gramotnosti do RVP a možnostem, jak ji lze integrovat do výuky. Budou zde popsány příklady vzdělávacích oblastí a možný následný vzdělávací nastíněný obsah.

4.1 Standard finanční gramotnosti podle ministerstva financí

Ministerstvo financí zveřejnilo v létě 20.7.2017 přezkoumaný aktualizovaný Standard finanční gramotnosti pro jednotlivé cílové skupiny:

- standard pro žáky 1. stupně základní školy;
- standard pro žáky 2. stupně základních škol;
- standard pro žáky středních škol, který je zároveň i pro dospělou populaci.

Standardy nám stanovují patřičné úrovně, tzv strukturu finanční gramotnosti, které by cílové skupiny měly dosáhnout. Posléze určují skutečný stav oproti naplánovanému. Standardy jsou členěny do dvou pilířových oblastí, psané jako počáteční vzdělávání a další vzdělávání. První z oblastí je v samotném vzdělávání, kdy nám určuje požadovaný finální stav. Slouží jako východisko pro vzdělávací projekty všech cílových skupin a jsou zařazeny do rámcových vzdělávacích programů. Druhá oblast je značná pro měření úrovně finanční gramotnosti (Dvořáková, 2011).

Členění standardu pro žáka na 1. stupni základní školy

- *"Nakupování a placení:*
  - *používá hotové, případně bezhotovostní peníze;*
  - *odhadne a zkontroluje cenu nákupu a doklad, případně vrácenou hotovost;*
  - *při nákupu srovnává zboží podle ceny či jednotkové ceny.*
- *Hospodaření domácnosti:*
  - *porovná své potřeby a přání s finančními možnostmi;*
  -

- *sestaví jednoduchý rozpočet a v příkladu rozliší vyrovnaný, přebytkový a schodkový rozpočet;*
- *uvede příklady zvýšení příjmů a snížení výdajů.*
- *Přebytek rozpočtu domácnosti:*
  - *vysvětlí proč spořit, uvede příklady, jak spořit;*
  - *schodek rozpočtu domácnosti:*
  - *objasní vznik dluhů a nutnost jejich placení;*
  - *objasní rizika půjček a vysvětlí, v jakém případě je vhodné si půjčit;*
  - *uvede příklady, jak si půjčit“ (MFČR, 2017, s. 2-5).*

Podobně jako Česká republika má i Slovenská republika Národní standard finanční gramotnosti, ten je uspořádaný do šesti témat:

- finanční zodpovědnost spotřebitelů;
- plánování, příjem a práce;
- rozhodování a hospodaření spotřebitelů;
- úvěr a dluh;
- spoření a investování;
- řízení rizik a pojištění.

Jednotlivá témata jsou rozdělena na dílčí kompetence, které jsou popsány v jednotlivých úrovních. Tyto úrovně popisují znalosti, dovednosti a zkušenosti, jež by žáci měli být schopni demonstrovat (MŠVVŠ SR, 2013).

Podle Ministerstva školství, vědy, výzkumu a sportu Slovenské republiky (2017), pedagogičtí zaměstnanci řadí jednotlivá témata standardů do vzdělávání podle potřeb žáků a vzdělávacích podmínek škol. Národní standard finanční gramotnosti lze využít k rozvoji nových témat v rámci všeobecného vzdělávacího programu, ale také v odborných předmětech, kurzů, či dalších podpůrných materiálů. Mohou se inspirovat z digitálního edukačního portálu edu-centrum.sk nebo z portálu finanční osvěty a ochrany finančního uživatele.

4.2 Vymezení RVP ZV v systému kurikulárních dokumentů

Kurikulární dokumenty jsou vytvářeny ve dvou úrovních

- **Státní úroveň** představuje rámcové vzdělávací programy (RVP), které popisují jednotlivé rámce vzdělávání pro etapy předškolní, základní a střední vzdělávání.
- **Školní úroveň** vymezuje školní vzdělávací program (ŠVP), které si školy tvoří samy (RVP ZV, 2021, s. 5).

4.3 Rámcové vzdělávací programy

- Nové strategie vzdělávání poukazují na klíčové kompetence, které se společně doplňují s vzdělávacím obsahem a se získanými vědomostmi a dovednostmi v praktickém životě,
- Záměrem je vycházet ze společného vzdělávání celoživotního učení.
- Tvarují předem naplněnou úroveň vzdělávání pro všechny absolventské skupiny jednotlivých stupňů vzdělávání.
- Rozvíjejí pedagogickou a odbornou samostatnost vzdělávacích zařízení.

RVP ZV

- Ve standardech se lze dočíst veškerý obsah očekávaných výstupů, které napomáhají ve školní praxi a díky nim lze jasně určit, zda byly dosaženy nastavené cíle.
- Vzdělávací obsah daných vzdělávacích oborů si každá škola rozčlení ve školním vzdělávacím programu do vyučovacích předmětů. Rozpracuje je tak, aby se jasně směřovalo k rozvoji klíčových kompetencí (RVP ZV, 2021).

4.3.1 Principy Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání

- Přímo navazuje na Rámcový vzdělávací program předškolního vzdělávání a je plně hodnotný pro navazující Rámcový vzdělávací program pro střední vzdělávání a gymnázia.
- Je zde popsáno vše, co je důležité pro povinnou školní docházku, včetně víceletých ročníků na gymnáziích.

- Popisuje úroveň klíčových kompetencí, kterých by měli žáci dosáhnout na závěru povinné školní docházky.
- Vymezuje vzdělávací obsah, podle kterého se pedagogové řídí, tedy očekávané výstupy a učivo.
- Součástí vzdělávání jsou průřezová témata.
- Stanovuje standardy, díky kterým lze lépe dosáhnout klíčových kompetencí.
- Podporuje komplexní přístup, propojuje odlišné metody, formy, postupy.
- Využívá podpůrná opatření pro žáky s individuálními vzdělávacími potřebami.
- Umožňuje změny ve vzdělávacím obsahu pro žáky mimořádně nadané.
- Je podkladem pro stanovování požadavků k přijímacímu řízení na střední vzdělávání (RVP ZV, 2021)

4.3.2 Tendence ve vzdělávání, které navozuje a podporuje Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání:

- Zohlednit potřeby a možnosti každého dítěte pro dosažení cílů základního vzdělávání
- Vést pestrou výuku na individuálním principu;
- Rozšířit výběr volitelných předmětů a rozvíjet zájmy a individuální schopnost žáků;
- Vytvářet pro žáky vhodné klima, které bude založené na účinné motivaci a vzájemné spolupráci ve skupině.
- Podporovat odlišné hodnocení žáků s cílem rozšířit využívání průběžné diagnostiky, individuálního hodnocení výkonu žáka a ústního hodnocení.
- Využívat podpůrná opatření a udržovat co nejdéle přirozené heterogenní skupiny žáků ve vzdělávání
- Omezit vyčleňování žáků do specializovaných tříd a škol;
- Spolupracovat se zákonnými zástupci, školským poradenským zařízením a dalšími osobami a institucemi, kteří se podílí na vzdělávání jednotlivých žáků (RVP ZV, 2021).

4.3.3 Zařazení finanční gramotnosti do RVP ZV

S obnovením Národní strategie a Standardů finanční gramotnosti souběžně dochází i k revizi RVP. Je předpokladatelné, že se aktualizovaná forma Standardů bude v nejbližší době vkládat i do RVP. Podle sdělení Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy je však

doporučováno, aby se aktuální Standardy promítaly v jednotlivých školních vzdělávacích programech (Metodický portál RVP.CZ, n.d.).

4.3.4 Vzdělávací oblasti

Vzdělávací obsah pro žáky základního vzdělávání je v RVP ZV přehledně rozčleněn do devíti vzdělávacích oblastí, ty jsou tvořeny jedním nebo více obsahovými vzdělávacími obory:

- **„Jazyk a jazyková komunikace** (český jazyk a literatura, cizí jazyk);
- **Matematika a její aplikace** (matematika a její aplikace);
- **Informatika;**
- **Člověk a jeho svět;**
- **Člověk a společnost** (dějepis, výchova k občanství);
- **Člověk a příroda** (fyzika, chemie, přírodopis, zeměpis);
- **Umění a kultura** (hudební výchova, výtvarná výchova);
- **Člověk a zdraví** (výchova ke zdraví, tělesná výchova);
- **Člověk a svět práce** (člověk a svět práce)“ (RVP ZV, 2021, s. 14).

Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou v RVP důkladně charakterizovány, dále také určují, jaký význam mají ve vzdělávací oblasti a poukazují vzájemnou propojenost mezi vzdělávacího učiva mezi 1. a 2. stupněm základního vzdělávání. Na charakteristiku plynule navazuje cílové zaměření vzdělávacích oblastí, které vymezují, jakým způsobem pedagog žáka směřuje, aby došel ke správným klíčovým kompetencím. Logické propojení vzdělávacího obsahu s klíčovými kompetencemi umožňuje školám si stanovovat ve ŠVP výchovné a vzdělávací strategie konkrétních vyučovacích předmětů. Vzdělávací obsah vzdělávacích oborů je formován očekávanými výstupy a učivem. Aby byl vzdělávací obsah 1. stupně usnadněn, je řazen do dvou období. 1. období se týká 1. až 3. ročníku, 2. období zahrnuje 4. až 5. třídy základní školy (RVP ZV, 2021).

4.3.4.1 Matematika a její aplikace

V následujících odstavcích je popsána charakteristika oblasti Matematika a její aplikace. Vzdělávání v určité vzdělávací oblasti vede k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí.

Jak už bylo řečeno, RVP ZV uvádí (2021), že není samostatně zařazena finanční gramotnost. Z oblasti Matematika a její aplikace je patrné, že buduje základy o matematické gramotnosti. Žáci se ve výuce setkávají s počítáním s přirozenými čísly, která mohou uplatnit v každodenním životě. Například počítání jednotlivých předmětů, např. knoflíků, jablek, tužek, a tak podobně. Žáci na prvním stupni dostávají kapesné, tudíž se už v této situaci dostávají k finanční gramotnosti. Vědí kolik peněz, mincí obdrželi, co si za něj mohou koupit, dochází k uvědomění pojmů šetření a utrácení.

Oblast je založena na aktivních činnostech využití matematických operací v reálném životě. Potřebné vědomosti a dovednosti v oblasti matematiky vedou žáka k získávání lepší matematické gramotnosti. To vede k důležitým základům pro další těžší učivo v následujících ročnících. Vzdělávací oblast je rozčleněna na čtyři tematické okruhy, kterými jsou:

- čísla a početní operace;
- čísla a proměnná;
- závislosti; vztahy a práce;
- geometrie v rovině a v prostoru (RVP ZV, 2021).

Nestandardní aplikační úlohy a problémy jsou důležitým prvkem matematického vzdělávání, při kterém je důležité uplatnit logické myšlení. Dané úlohy se objevují v celém průběhu základního vzdělávání. Řeší problémové situace, logické úlohy, jejichž obtížnost je závislá na stupnici rozumové vyspělosti. Používají pomůcky k dosažení lepšímu pochopení a výkonu.

Podle MŠMT (2021) je vzdělávací obsah vzdělávacího oboru pro 1. stupeň, to jest pro 1. až 3. třídu základní školy v souvislosti s finanční gramatikou následovný:

- **Číslo a početní operace**
  - M-3-1-01 žák používá přirozená čísla, využívá předměty k počítání v reálných situacích.
  - M-3-1-02 žák čte, píše a užívá číslice.
  - M-3-1-03 žák umí umístit číslo na číselné ose.
  - M-3-1-04 žák počítá z paměti základní početní úkony.
  - M-3-1-05 žák sestavuje úlohy, ve kterých uplatňuje naučené početní úkony.
- **Závislosti, vztahy a práce s daty**
  - M-3-2-02 žák umí popsat běžné úkony v praktickém životě

- M-3-2-03 žák umí doplňovat do tabulky
- **Geometrie v rovině a v prostoru**
  - M-3-3-02 žák porovnává velikosti a tvary útvarů.
  - M-3-3-03 žák umí ztvárnit základní pravidelné tvary.

Dle Savardové (2019) je matematika skvělým prostředkem k rozvoji finančního vzdělávání u žáků. Tento přístup má za cíl poskytnout žákům základní a autentické zkušenosti s řízením a správou financí, což je klíčové pro budoucí úspěch v oblasti financí a hospodaření s penězi.

Výuka finančního vzdělávání by měla být integrována do hodin matematiky a měla by být prováděna prostřednictvím aktivit, které umožní žákům získat praktické zkušenosti a porozumění tématu.

Je známo, že peníze v učebních osnovách matematiky jsou součástí tří matematických okruhů: aritmetiky, měření a finanční gramotnost, které mají svůj specifický přístup k financím. V rámci aritmetiky slouží peníze pro procvičování při sčítání, odčítání, násobení a dělení. V měření při převodu jednotek a výpočtu obvodů, ploch a objemů. V rámci finanční gramotnosti jsou peníze zkoumány jako nástroj pro řešení praktických finančních situací. Vyučování finanční gramotnosti na prvním stupni by mohlo být propojeno s jinými tématy, jako jsou například nákupy, úspory nebo dary pro ostatní. (Savarová, 2019).

4.3.4.2 Člověk a jeho svět

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání pro první stupeň se zaměřuje na oblast „Člověk a jeho svět“. Tato oblast zahrnuje celou řadu témat, jako jsou lidská práva a povinnosti, etika a morálka, vztahy mezi lidmi, rodinou a společností, vztah k přírodě, kultuře a tradicím, technice a technologiím a další. Tematické okruhy jsou propojené a vyučovací předměty mohou být vytvářeny v různých variantách.

Podle MŠMT (2021) je vzdělávací obsah vzdělávacího oboru pro 1. stupeň, to jest pro 1. až 3. třídu základní školy v souvislosti s finanční gramatikou následovný. Tyto oblasti se ve ŠVP objevují ve výuce Prvouky, Vlastivědy, nebo také v integrovaných předmětech.

- **Lidé kolem nás**
  - ČJS-3-2-02 žák dokáže pochopit smysl a nezbytnost jednotlivých povolání a pracovních činností

- **Lidé a čas**
  - ČJS-3-2-03 žák využívá základních poznatků o sobě, své rodině a lidských činnostech, o společnosti, zvyklostech a práci lidí
- **Člověk a jeho zdraví**
  - ČJS-3-5-02 žák dokáže rozpoznat různé druhy nebezpečí a vyhledává bezpečná místa pro hraní a trávení volného času.

5 KONCEPT FINANČNĚ GRAMOTNÁ ŠKOLA

Následná kapitola je inspirovaná knihou s názvem Finančně a podnikavá škola od autorek Lichtenberkové a Merunkové (2017), ze kterého je text čerpán.

Tento koncept je uskutečňován již od roku 2012, v rámci webovému portálu Finanční gramotnost do škol. Samotné webové stránky poskytují propojené ucelené informace o finančním vzdělávání, které jsou prakticky a hravě aplikované v praxi.

Co je finančně gramotná škola

Jedná se o metodickou pomoc od lektorů, kteří napomůžou k tomu, aby problematika finanční gramotnosti na školách byla pro žáky lépe uchopitelná a co nejvíce efektivní. Cílem finančně gramotné školy je poskytnout žákům vědomosti a dovednosti, které potřebují k tomu, aby mohli úspěšně řídit své osobní finance, plánovat svou finanční budoucnost, minimalizovat dluhy a porozumět základním finančním konceptům.

Cílové skupiny konceptu se dělí do 4 kategorií

- **Učitelé a ředitelé školy**

Vzdělávání pedagogů slouží k důležité stránce celkovému finančnímu vzdělávání. Poté budou pedagogové značně proškolení a finančně gramotně vzdělání mentoři na to, aby mohli předat mladé generaci kvalitní informace.

- **Žáci základní školy a střední školy**

Pro druhou cílovou skupinu jsou v konceptu připraveny projekty, soutěže, přednášky i workshopy, do kterých se škola může zapojit.

- **Rodiče**

Vzájemná propojenost a spolupráce s rodiči je nezbytná proto, aby se finanční gramotnost podporovala i v rodinném prostředí.

- **Národní úroveň**

Koncept Finančně gramotná škola výkonně působí v pracovní skupině Ministerstva financí, která má na starost obnovování Národní strategie finančního vzdělávání.

6 VZDĚLÁVÁNÍ A ROZVOJ UČITELŮ V OBLASTI FINANČNÍ GRAMOTNOSTI

Dle Lichtenberkové a Merunkové (2017) pedagog, který má učit problematiku finanční gramotnosti a předávat učivo žákům, musí být sám finančně gramotný. Důležitým bodem je také zajistit, aby učitelé byli schopni přizpůsobit své přístupy výuce na základě individuálních potřeb a způsobu učení jednotlivým studentům. Dále by měly být vytvořeny vhodné vzdělávací materiály, jako jsou příručky a pracovní sešity, které by mohli učitelé a žáci použít při výuce. Materiály by byly udržovány v průběhu času v souladu s nejnovějšími trendy a změnami na trhu. K tomu lze využít následující možnosti vzdělání prostřednictvím workshopů, online kurzů, seminářů, konferencí, diskuzí a sebevzdělávání. Jednotlivé „balíčky“ jsou níže blíže popsány.

6.1 Akreditované kurzy

Aby byl kurz akreditován, musí splňovat určitá kritéria stanovené příslušným akreditačním orgánem. Pokud kurz získá akreditaci, může být nabízen jako oficiální forma dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků a je možné ho financovat z evropských dotací. Je důležité mít na paměti, že délka kurzu musí být alespoň 8 hodin. Díky tomu mohou pedagogičtí pracovníci využít možnost rozšíření svých znalostí a dovedností v oblasti vzdělávání Lichtenberkové a Merunkové (2017).

Například na webových stránkách financnizralost.cz se lze přihlásit na akreditovaný kurz Ministerstvem školy mládeže a tělovýchovy a názvem Učení se finanční zodpovědnosti. Tento program obsahuje pestré prvky, jako jsou interaktivní cvičení, simulace finančních situací, diskuse a debaty o aktuálních finančních tématech, kombinace finanční gramotnosti s čtenářskou v kombinaci se zapojením kritického myšlení. Cílem je především poskytnout pedagogickým pracovníkům nástroje a techniky, které mohou použít v učebně k podpoře finanční gramotnosti žákům (Finanční zralost, 2023).

6.2 Neakreditované kurzy zaměřené na specifickou problematiku

Existuje mnoho neakreditovaných kurzů zaměřených na finanční gramotnost, které jsou k dispozici online nebo v tradičním vzdělávacím prostředí. Tyto kurzy mohou být zdarma nebo zpoplatněné, a mohou být financovány z různých zdrojů, například v rámci iniciativy některých neziskových organizací nebo zřizovatelů Lichtenberkové a Merunkové (2017).

Například, existují kurzy s názvem Jak chytře a efektivně hospodařit, Bezpečí našich dětí Aneb Jak chytře tvořit rezervy. V kurzu Jak vést děti k finanční zodpovědnosti se účastníci mohou dozvědět užitečné informace o tom, jaké jsou vhodné přístupy k finanční výchově a jak je vhodné je kombinovat. Na co si v dnešní době dávat pozor, jak se ochránit před finančními riziky. Důležitá část kurzu je diskuse na téma co si děti myslí o financích a jak je vnímají (Finanční zralost, 2023).

6.3 Metodické kurzy

Cílem metodických kurzů je především poskytnout učitelům potřebné nástroje a know-how k vytvoření kvalitní výuky finanční gramotnosti. V rámci koncepce Finančně gramotná škola se nabízí i řada podpůrných aktivit, včetně workshopů a seminářů pro učitele a další pracovníky školy. Mnoho organizací a firem některých vládních a nevládních organizací, bank, pojišťoven a jiných finančních institucí poskytuje kurzy za velmi nízkou cenu či úplně zdarma. Lichtenberkové a Merunkové (2017).

6.4 Sebevzdělávání

Sebevzdělávání v oblasti finanční gramotnosti je důležité pro každého, nejen pro pedagogy a občany, zkrátka pro všechny, kteří chtějí správně a efektivně spravovat své finance. Sebevzdělávání v této oblasti může pomoci lidem dosáhnout finanční stability a úspěchu v životě. Existuje mnoho zdrojů, které mohou pomoci lidem rozvíjet své znalosti v této oblasti. Například knihy, které poskytují užitečné rady a tipy pro správu osobních financí. Online kurz například o osobních financích a investování. Dále existuje mnoho blogů, které se věnují tématu osobních financí a finanční gramotnosti. Lze také kontaktovat kvalifikované finanční poradce Lichtenberkové a Merunkové (2017).

7 VÝVOJ DÍTĚTE V MLADŠÍM ŠKOLNÍM VĚKU

V následující kapitole bude zmíněno období dítěte raného školního věku. Kapitola vede k lepšímu pochopení souvislostí s dalším textem v rámci využití her, aktivit ve spojitosti s finanční gramotnosti. Během tohoto období se děti učí základním dovednostem, jako jsou čtení, psaní a počítání, ale také se učí řešit problémy, jak rozvíjet své kreativní a sociální schopnosti.

Vzdělávání v této fázi je založeno na hravé a interaktivní formě učení, která pomáhá dětem lépe si osvojit nové informace a dovednosti. Dále pak rozvoj sociálních dovedností a komunikace, protože děti se začínají více setkávat s ostatními dětmi a učí se spolupracovat a komunikovat v různých situacích. Je důležité, aby se děti cítily podporované a aby měly přístup k vzdělání a zdrojům, které jim pomohou rozvíjet své schopnosti a dovednosti.

7.1 Vývoj motoriky

V průběhu prvních ročníků základní školy se zlepšuje jak hrubá motorika, což zahrnuje pohyby s většími svalovými skupinami, jako běh, skákání, plazení, tak i jemná motorika, což zahrnuje pohyby menších svalových skupin, jako psaní, kreslení nebo manipulaci s drobnými předměty. Dítě se postupně učí koordinaci pohybů a zdokonaluje svou senzomotorickou a motorickou koordinaci, tedy schopnost provádět složité pohyby pomocí svalového systému a nervového systému. Dítě si také uvědomuje schéma svého těla a učí se orientovat v prostoru (Čačka, 2000).

V prvním ročníku je klíčové zaměřit se na rozvoj grafomotoriky, což je schopnost koordinovaně a přesně ovládat psací nástroj a provádět pohyby psaní. Dítě postupně zlepšuje svou jemnou motoriku a přechází od hrubších pohybů ramene a lokte k preciznějším pohybům zápěstí a špetkového úchopu (Přinosilová, 2004).

7.2 Smyslové vnímání

Smyslové vnímání dítěte mezi pátým a sedmým rokem představuje významnou fázi v jeho kognitivním vývoji pro rozvoj jeho schopností v oblasti pozorování, soustředění pozornosti a rozlišování důležitých informací od nevýznamných. Zraková a sluchová ostrost se výrazně zlepšují, což dítěti umožňuje vnímat detaily a rozlišovat jednotlivé prvky ve svém okolí. Soustředění pozornosti umožňuje dítěti zaměřit se na to, co je pro něj v danou chvíli důležité. Funkce sekvenční percepce umožňuje dítěti vnímat a chápat jevy a skutečnosti tak,

jak následují po sobě. Schopnost spojit viděný obraz se slyšeným slovem dítěti umožňuje rozpoznat a spojit zvuky řeči s písmeny (Piaget a Inhelderová, 2001).

7.3 Myšlení a řešení problémů

Na počátku školní docházky jsou děti schopny řešit problémy pouze na základě svých předchozích zkušeností a paměťových vjemů. Pokud se setkají s novým a neznámým problémem, mohou se spoléhat na svou intuici a pokusit se ho vyřešit pomocí známých postupů a strategií. Postupem času se však děti učí abstraktnímu myšlení a rozvíjejí schopnost aplikovat své znalosti na nové situace. Dítě také začíná chápat, že různé myšlenkové operace mohou být spojeny do jedné sekvence a že je možné používat různé strategie k řešení problémů. Toto pochopení je důležité pro rozvoj dítěte a umožňuje mu rozvíjet stále sofistikovanější myšlení a schopnosti. Vzdělávací programy by měly být navrženy tak, aby podporovaly tento vývoj a umožnily dětem rozvíjet své kognitivní schopnosti a dovednosti (Langmaier a Krejčířová, 1998).

7.4 Paměť a pozornost

Toto tvrzení je v souladu s poznatky v oblasti vývojové psychologie a popisuje, jak se schopnost dětí ukládat a zpracovávat informace v paměti postupně vyvíjí v průběhu jejich kognitivního vývoje. Na počátku školní docházky je paměť dětí převážně mechanická, což znamená, že si zapamatují informace náhodně a nesystematicky, především ty, které je nějakým způsobem zaujaly nebo ovlivnily. Postupem času se však ukládání informací do paměti stává stále více logickým, a děti začínají využívat logické souvislosti k uchování informací. Během mladšího školního věku se kapacita paměti zvyšuje, a děti jsou schopny si pamatovat stále více informací. Postupem času se však děti začínají učit i další strategie pro ukládání a zpracování informací v paměti, jako je například kategorizace, opakování s porozuměním, vizualizace a další (Piaget a Inhelderová, 2001).

7.5 Emoční a sociální vývoj

Školní docházka umožňuje dítěti rozvíjet své sociální dovednosti a interagovat s vrstevníky z různých prostředí a způsobů života. To může vést k rozvoji sociálního povědomí a empatie. Dítě se učí spolupracovat, respektovat názory a potřeby druhých, řešit konflikty a vyjadřovat své myšlenky a pocity v rámci skupinových aktivit a projektů. Důležitým prvkem je také rozvoj emocionální stability a sebevědomí, což může být podporováno pozitivními

zpětnou vazbou od učitelů a vrstevníků a uznáním za úspěchy v různých aktivitách (Řezáč, 1998).

7.6 Vývoj řečových schopností u školáků

Klímová (in Hauser, 2007) identifikovala několik typických znaků mluveného projevu, které vykazuje většina žáků při nástupu do prvního ročníku a se kterými se učitelé často potýkají. Patří mezi ně například nepřipravenost projevu, časté pauzy a nadměrné užívání vsuvek, či časté užívání kontaktních a ukazovacích výrazů. Dále se řečové schopnosti projevují situačností projevu, dialogickou formou projevu, která usnadňuje porozumění mluvenému projevu díky zřetelným mimojazykovým prostředkům a expresivností projevu, která se projevuje například v užívání citově zabarvených jazykových prostředků. Dalším typickým znakem je neurčitost projevu, kdy je pro žáky primární dějová složka vyprávění, nikoli jeho zakotvení do místa a času, a nedostatečná slovní zásoba. Tyto jevy jsou běžné a očekávané v této věkové skupině, a je na pedagogických pracovnících, aby žáky podporovali v jejich dalším jazykovém vývoji a pomáhali jim zdokonalovat se v řeči.

8 MOŽNÉ AKTIVITY K ROZVOJI FINANČNÍ GRAMOTNOSTI PRO ŽÁK 1. STUPNĚ ZŠ dle Lichtenberkové a Merunkové

Lichtenbergová a Merunková (2017) navrhují, že je vhodné používat následující aktivity a nástroje pro žáky: počítání s penězi, hra na obchod, knihy, pracovní listy, práce s textem, digitální učební materiály, videa, hraní rolí, simulace reálných situací, různé deskové, společenské nebo online hry či realizace projektové výuky.

Následující kapitola se tedy odkazuje na knihu Finančně gramotná a podnikavá škola od Lichtenberkové a Merunkové (2017), pokud tomu není jinak.

8.1 Počítání s penězi

Pro začátek rozvoje finanční gramotnosti u žáků na začátku jejich školní docházky je doporučeno zaměřit se na práci s penězi. Žáci se tak seznamují s jejich vzhledem, tvarem, velikostí a hodnotou. Pro účely výuky jsou vhodné reálné nebo papírové mince a později i bankovky, může se jednat o repliky, které jsou k dispozici v pracovních sešitech, či učebnicích. Při výuce matematiky může vyučující využít práci s mincemi při sčítání, odčítání a v rámci řešení slovních úloh, se kterými se lze setkat v praxi. Žáci také mohou hledat rozdíly mezi jednotlivými bankovkami a mincemi, českými i zahraničními.

8.2 Hra na obchod

Hra na obchod je aktivita, která rovněž pomáhá rozvíjet finanční gramotnost u dětí. Během této hry se děti učí základním konceptům, jako jsou nákupy, platby, vrácení peněz a při tom si prohlubují matematické počty.

Existuje mnoho způsobů, jak hru na obchod realizovat:

- **Námětová hra**

Jedním z nejoblíbenějších způsobů je postavit fiktivní obchod v učebně nebo v herním koutku. Žáci si mohou zahrát role zákazníků a prodavačů, přičemž si zákazníci vybírají zboží, platí za něj a prodavači vydávají peníze.

- **Stolní hry**

Tyto hry často simulují nákupní proces a umožňují dětem procvičovat nákup a platby. Například hra Monopoly.

- **Jarmark**

Vhodnou příležitostí je uspořádaný jarmark ve školním prostředí, který dětem umožňuje si prodat či nakoupit vlastně vyrobené výrobky z kroužků, z vyučování. Díky tomu se děti naučit ocenit svou vykonanou práci a vážit si vyrobených věcí.

- **Školní výlet/procházka/škola v přírodě**

V neposlední řadě, hru na obchod lze hrát i venku. Kde si děti mohou nakupování vyzkoušet přímo v praxi. Mohou si připravit nákupní seznam, podle kterého rozdělené skupin nakoupí.

8.3 Knihy

Knihy a příběhy mohou být velmi účinným prostředkem pro kontakt s tématem finance. Díky příběhům se děti mohou snadno ztotožnit s postavami a situacemi a lépe si tak osvojit základní koncepty.

Existuje mnoho knih a příběhů zaměřených na téma financí a peněz, které jsou vhodné pro děti různého věku. Tyto příběhy mohou být vtipné, napínavé, nebo dokonce kouzelné, ale vždy mají nějakou vzdělávací hodnotu. Například kniha „Kocour Mikeš a peníze“ od Václava Čtvrtlíka je ideální pro děti v předškolním věku, kde se prostřednictvím příběhu doví o základních principech platby a o tom, jak si vydělat peníze.

Pro starší děti mohou být vhodné knihy jako „Děti milionáři“ od Marka Vedrala, které ukazují, jak správně hospodaří s penězi.

Kromě knih mohou být pro děti přínosné také vzdělávací pořady a filmy, které se zaměřují na téma financí. Tyto zdroje mohou být nejen poučné, ale také zábavné a motivující.

8.4 Pracovní listy, práce s textem a interaktivní učební materiály

Pracovní materiály a učební materiály, které jsou interaktivní a obsahují pracovní listy, jsou vynikajícím nástrojem pro pevné ukotvení, prohloubení a procvičování učiva. Tyto úkoly mohou být individuální nebo skupinové a jsou vynikajícím zdrojem pro rozvoj důležitých kompetencí. Učitelé mohou vytvářet své vlastní pracovní listy nebo mohou využívat již existující materiály. Pro začátečníky by měly být pracovní listy přitažlivé a poutavé s použitím barev a obrázků. Úkoly a aktivity, které propojují obrázky s pojmy, třídí pojmy a obrázky do skupin apod., jsou vhodné.

8.5 Videá

V dnešní době je naprosto běžné k výuce přidat audiovizuální materiály finanční gramotnosti už na začátku školní docházky. Díky tomu, že se zapojí další smysly a využije se atraktivita pro žáky, má to pozitivní vliv na výsledky výuky. Učitel může použít audiovizuální prvky pro motivaci nebo výklad daného tématu. Videá by měla být kratší, aby mladí žáci udrželi pozornost, a především by měla být zábavná, názorná a poutavá.

Například video Finanční gramotnost od vzdělávacího cyklu Nezkreslená věda. Projekt vznikl za podpory Komerční banky a video je dostupné zde: <https://www.otevrenaveda.cz/cs/pro-verejnost/nezkreslena-veda/>

8.6 Hry

Při výuce je možné použít deskové nebo online hry. Tyto typy her však obvykle trvají déle a jsou určeny pro menší počet hráčů, takže je vhodné je využít například ve školní družině. Lichtenberková a Merunková (2017) uvádí ve své publikaci několik tipů na hry:

- Karetní hra – „Hra na obchod“ – dostupná od společnosti Optys;
- Další možností je hra „Obchod“ – dostupná od společnosti Albi;
- Dostihy a sázky, Monopoly – doporučené spíše pro děti starší 10 let.

8.7 Projektová výuka

Projektové vyučování podporuje rozvoj podnikavosti a podněcuje žáky k samostatnému myšlení pomocí skupinové práce. Lze ho realizovat formou buď blokované výuky nebo projektového dne, přičemž blokovaná výuka umožňuje prohloubení daného tématu déle než běžná vyučovací hodina trvající 45 minut.

Projektový den je příležitost pro žáky seznámit se s velkým množstvím informací a rozvíjet seberealizaci. Tento den umožňuje prezentovat školu veřejnosti a může být založen na zpracování a prezentaci projektu nebo na tvořivé hře, jako jsou dramatické, deskové nebo online hry. Tyto zážitkové formy pomáhají žákům lépe si zapamatovat poznatky a rozvíjet důležité kompetence.

Obecně je tedy řečeno, že by se s finanční gramotností měly žáci setkat nejpozději na prvním stupni základní školy. „*V tomto věku by už měli žáci chápat, že peníze představují určitou hodnotu, že různé věci různě stojí a že rodiče vydělávají pouze určité množství peněz, ze kterého musí spoustu věcí platit, a proto jim třeba nemohou vždy koupit to, co si přejí*“ (Lichtenbergová a Merunková (2017, s 46).

Podle Lichtenbergové a Merunkové (2017) by se žáci měli setkat s těmito tématy:

- vysvětlit dětem, co jsou to peníze a jak se používají, rozdíl mezi mincemi a bankovkami;
- učit děti, jak ukládat peníze, aby si uvědomily, že mají určitou funkci a hodnotu a že jich není nekonečné množství;
- představit rodinný rozpočet;
- zahrnou děti do hospodaření, například společně plánovat nákup jídla pro celou rodinu;
- vysvětlit dětem, co jsou to úspory a jak je důležité si je tvořit,
- lze s dětmi vytvořit pokladničku na úspory a povzbuzovat je při ukládání drobných částek.
- poučit děti, jaký vliv na nás mají média, reklama při nakupování (Lichtenbergová a Merunková (2017).

Praktická část práce byla inspirována právě těmito body, kterými se nadále zabývala. Zde dochází k navázání na praktickou část, ve které je stanoven výzkumný problém, jakým vhodným způsobem lze rozvíjet finanční gramotnost u dětí na prvním stupni. Jedny z možných aktivit byly popsány v této kapitole. Hlavním cílem diplomové práce bude navrhnutí a ověření jednotlivých aktivit k rozvoji finanční gramotnosti u dětí.

PRAKTICKÁ ČÁST

9 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ V OBLASTI ROZVOJE FINANČNÍ GRAMOTNOSTI

Následující kapitola se bude zabývat charakteristickými rysy výzkumu diplomové práce, kde budou sepsány výzkumné cíle, otázky, metody a příslušné relevantní aspekty pro objasnění formy a obsahu praktické části. Dále bude popsán průběh a realizace popsány výsledky výzkumného šetření

9.1 Stanovení výzkumného problému, výzkumné cíle, výzkumné otázky

V této části je představen a stanoven výzkumný problém společně s ním jsou zde vypsány jednotlivé výzkumné cíle, jak hlavní, tak dílčí. Rovněž výzkumné otázky, na které bylo v diplomové práci klíčové zjistit odpověď.

Stanovení výzkumného problému

- Jakým vhodným způsobem lze rozvíjet finanční gramotnost u žáků na prvním stupni?

Hlavní výzkumný cíl:

- Navrhnout a realizovat možné aktivity k rozvoji finanční gramotnosti u žáků na 1. stupni ZŠ, kteří navštěvují školní družinu.

Dílčí výzkumné cíle:

- vymežit pojmy spojené s finanční gramotností;
- vypsát způsoby vzdělávání učitelů v tomto tématu;
- zjistit, jakými vhodnými aktivitami lze žáky v tématu vzdělávat;
- vytvořit vlastní nabídku aktivit spojené s tímto tématem;
- realizovat jednotlivé aktivity v reálném školním prostředí
- pozorovat žáky jaké mají dosavadní informace o finanční gramotnosti;
- posoudit a popsat průběh realizace aktivit;
- sestavit doporučení a návrhy pro další vzdělávání v této oblasti.

9.2 Teoretická východiska

Teoretická východiska v tématu finanční gramotnost u dětí byla zaměřena na relevantní teoretické kapitoly, které souvisejí s touto problematikou. V teoretické části bylo z použitých odborných zdrojů a literatury odvozeno několik témat pro lepší pochopení problematiky.

Jedno z nich je finanční gramotnost jako klíčový pojem. V této části byla vysvětlena samotná definice, včetně klíčových aspektů. Finanční vzdělávání jako druhý bod práce, ve kterém byly popsány bližší odstavce ohledně finančního vzdělávání v České republice. Dalším důležitým bodem v teoretické části bylo, jakým způsobem se finanční vzdělávání vyskytuje ve vyučování a následné zahrnutí podmínek do Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání bylo také součástí. Lze se v kapitolách dočíst o Konceptu Finančně gramotná škola. Jedna samotná kapitola je věnována pouze vzdělávání učitelům v této oblasti. V posledních kapitolách je zmíněno, jakým způsobem může probíhat rozvoj finanční gramotnosti u dětí.

Tato teoretická východiska by měla být použita pro vytvoření konkrétních praktických aktivit, jako jsou vzdělávací hry a pracovní listy, které podporují rozvoj finanční gramotnosti u dětí.

9.3 Popis výzkumného souboru

Pro účely výzkumného šetření byla zvolena státní olomoucká základní škola. V současné době se žáci na škole učí v 19 třídách, z toho 11 tříd je na 1. stupni a 8 tříd je na 2. stupni. V každé třídě je v průměru kolem 22 žáků. Škola byla zvolena záměrně z důvodu, že v ní autor diplomové práce působí na pracovní pozici vychovatel školní družiny. Autor však nemá svoje kmenové oddělení, tudíž byl výzkum plněn se skupinou dětí podle aktuálního stavu dne. Obecně lze tedy říci, že základním výzkumným souborem byli žáci prvního stupně, kteří navštěvují školní družinu. Jednalo se o dívky i chlapce, ve věku o 6 do 11 let. Dle určeného věkového rozmezí byly vhodně zvoleny jednotlivé aktivity pro splnění a sesbírání potřebných dat do výzkumu. Ovšem výzkumník nikdy nevěděl, jaká skupina žáků se mu sejde. Musel být připraven i na skupinu věkově spíšešnou nebo na větší početnější skupinu, než bylo očekáváno.

9.4 Průběh a realizace výzkumného šetření

Na základě stanoveného cíle byl zvolen následující postup při výzkumném šetření. Pro děti byly připravené jednotlivé aktivity, pracovní listy, soupis informací a pomůcek.

Ostatní paní vychovatelky a pan vychovatel byli s výzkumem obeznámeni. A věděli, že autor výzkumu – jeden k pedagogického týmu, bude potřebovat občas prohodit oddělení, či si v době volna přijít s dětmi aktivitu vykonat.

Výzkumné šetření probíhalo tak, že si autor výzkumu vždy v rámci zájmového či rekreačního vzdělávání připravil blok, ve kterém se aktivita mohla plnit. Ne vždy se zapojily všechny děti z daných oddělení, v důsledku odchodu do kroužku, či domů. Oddělení jsou většinou smíšená, z minimálně dvou odlišných ročníků a z minimálně dvou tříd, tudíž aktivity většinou nebyly pouze pro jednu užší věkovou kategorii, ale pro širší věkovou skupinu.

Průběh většinou spočíval tak, že byly děti svolány na jedno místo, většinou na koberec, kde utvořily kruh. Každá aktivita se skládá z úvodní motivace, díky které se děti lépe ponořily do tématu a mohly tak dané téma lépe pochopit. Následovala samotný průběh aktivity, za přítomnosti rozhovorů, pomůcek, pracovních listů mohlo dojít k realizaci požadovaného. Každá aktivita proběhla s jinou skupinou dětí, tudíž zpětné vazby byly pestré.

Pokud by mělo být sdělena překážka, která k výzkumu bránila, tak lze říci, že doba pro realizaci výzkumu byla někdy nepříznivá z důvodu odchodu dětí domů. Pokud byla žákem práce nedokončena a jednalo se o výtvarnou část, mohl si ji dokončit v následujících dnech. Přišel však o společné sdělení vzdělávacích informací a zpětnou vazbu.

Velmi pozitivně jsou hodnoceny žáci, jakožto účastníci výzkumu. Do tématu se pustili s hravostí, s chtíčem se dozvědět nové.

9.5 Výzkumné metody

Praktická část je zaměřena na navržení a následnou realizaci aktivit v praxi, tudíž se o výzkumné metody jako takové práce opřela pouze zlehka. Hlavním cílem bylo sepsat jednotlivé aktivity, které slouží, jako materiál pro další možnou práci. Jejich realizace, průběh aktivit a následné vyhodnocení bylo vhodně zvolené formou popisků pod vykonanou aktivitou.

9.6 Výukové metody aktivit

Pro vybrané navržené aktivity byly zvoleny následující výukové metody: vyprávění, vysvětlování, pozorování, skupinové metody, dialog a samostatná práce, které jsou v této části blíže popsány.

Jedna z výukových metod bylo vyprávění, díky kterému se posluchači – žáci, lépe vcítili do daného tématu. Vyprávělo se pomocí vymyšleného příběhu či sdělené recitované básničky. Další metodou bylo vysvětlování, které bylo zvoleno z toho důvodu, že bylo žákům potřeba vysvětlit pravidla hry, postup při jednotlivých krocích na pracovním listě. Dále bylo klíčové vysvětlit hravou formou definice daných pojmů. Žáci pracovali buď individuálně nebo ve skupinách. Každá zvolená výuková metoda vedla k jinému rozvoji. Například při individuální výzkumné metodě se kladl důraz, zda jednotlivci dokážou splnit úkol individuálně. V ojedinělých případech se stalo, že si žáci ve dvojicích pomáhali. Skupinová práce byla sledována s lehkostí, děti se navzájem obohacovaly a předávali si své názory a myšlenky. Pozorovalo se chování žáků, zda rozumí danému úkolu, jak na ně aktivita působí, zda je baví, nebaví, či jestli jsou žáci dosti motivováni. Aktivity byly ukončeny obvykle diskuzí a rozhovorem, z jejichž šlo vyvodit zpětné vazby žáků na danou aktivitu.

- **Vyprávění**

Zormanová (2012) ve své publikaci uvádí, že vyprávění je jednou z tradičních vyučovacích slovních metod, která spočívá v tom, že učitel vypráví informace žákům ústně, bez použití vizuálních pomůcek. Tato metoda se používá k předávání základních informací, teoretických znalostí a pojmů a k vyprávění příběhů. Při použití této metody je důležité, aby učitel mluvil srozumitelně, pomalu a jasně. Je také důležité, aby byl učitel schopen udržet pozornost žáků a zajistit jejich aktivní zapojení. To lze docílit například tím, že bude klást otázky, které budou podporovat interakci mezi učitelem a žáky a pomohou jim lépe pochopit

předávané informace. Výhodou této metody je, že učitel může snadno a rychle předat žákům základní informace. Nevýhodou však může být to, že žáci mohou ztrácet pozornost a být nuděni, pokud je učitel příliš monotónní nebo pokud se informace zdají nezajímavé. Je proto důležité kombinovat vyprávění slovní metodou s dalšími metodami.

- **Vysvětlování**

„Metodu vysvětlování logicky a systematicky zprostředkovává učivo žákům. Je didaktickou variantou, v níž jde o rekonstrukci nebo pochopení nějakého jevu na základě argumentů vcházejících z přístupných zákonitostí“ (Zormanová 2012, s. 42).

- **Pozorování**

„Pozorování znamená sledování činnosti lidí, záznam (registrace nebo popis) této činnosti, její analýzu a vyhodnocení. Při kvantitativně orientovaném výzkumu pozorovatel už před začátkem pozorování ví přesně, co a jak bude pozorovat. Stanovil si 41 druhů jevů, na které své pozorování zaměří. Tento způsob pozorování se nazývá strukturované pozorování. Název naznačuje, že pozorovatel strukturuje – rozčleňuje pozorovanou realitu na předem stanovené kategorie“ (Gavora, 2000, s. 76)

- **Skupinové metody**

Dle Sitné (2013) jsou skupinové vyučovací metody účinným způsobem, jak zapojit žáky do aktivního procesu učení a podpořit jejich spolupráci a interakci s ostatními. Výběr skupinové vyučovací metody závisí na cílech učitele a potřebách žáků. Důležité je zajistit, aby byli žáci efektivně zapojeni do učení a aby měli příležitost rozvíjet své komunikační a dovednosti spolupráce. **Byly použity například skupinové metody skupinová práce a diskuzní skupiny. Při skupinové práci byli žáci** rozděleni do menších skupin a společně pracovali na určitém úkolu. Tato metoda podporuje spolupráci, komunikaci a rozvoj sociálních dovedností. Při této metodě diskusních skupin, žáci diskutovali na určité téma. Metoda podporuje rozvoj kritického myšlení, argumentace a schopnosti naslouchat a reagovat na názory ostatních.

- **Dialog**

O dialogu se dozvídáme i ve Velkém sociologickém slovníku (Petrušek, et., 1996, s. 206), který ho vnímá následovně. Dialog vychází z řeckého dialegesthai = rozmlouvat spolu navzájem, a je považován za „*nejrozvinutější formu rozhovoru, vnímán jako sled na sebe reagujících výroků v přímé řeči, které se liší od pouhého věcného informování reflexí subjektivních postojů, názorů, hodnocení. Je to specifická forma verbální komunikace, prováděná většinou určitým osobním zaujetím*“.

- **Samostatná práce žáků**

Podle Maňáka (1998) znamená samostatná práce žáků práci, kterou si žák vypořádává sám, bez přímého vedení učitele. Žák si sám určuje cíle a postup, jakým se je pokusí dosáhnout. Samostatná práce žáků může být individuální nebo skupinová a může být prováděna během vyučování nebo mimo něj. Cílem samostatné práce žáků je rozvíjet jejich schopnost řešit problémy, pracovat samostatně a zodpovědně, a také zlepšit jejich znalosti a dovednosti v dané oblasti. Učitel by měl žáky podporovat a vytvářet podmínky pro samostatnou práci, aby žáci měli možnost rozvíjet své schopnosti a učit se nezávisle.

10 Vybrané navrhnuté aktivity, jejich ověření a výsledky výzkumného šetření

Vzhledem ke stanovenému cíli, který zní: navrhnout a realizovat možné aktivity k rozvoji finanční gramotnosti u žáků na 1. stupni ZŠ, kteří navštěvují školní družinu, je zde zvolen navrhnutý soubor aktivit vhodný k dané problematice a způsobu získání informací ve vztahu se stanoveným cílem.

Aktivity se inspiřují tématy, která byla zmíněna v knize Finanční gramotná a podnikavá škola od Lichtenbergové a Merunkové, 2017, viz 8. kapitola Možné aktivity k rozvoji finanční gramotnosti pro žáky 1. stupně ZŠ.

Pro lepší přehled jsou nyní jednotlivé aktivity vypsány:

1. Poznej mince;
2. Poznej bankovky;
3. Hodnoty mincí a bankovek;
4. Hod mincí – hodnota vs kvalita;
5. Porovnej hodnotu mincí;
6. Příjmy a výdaje;
7. Cesta za pokladem;
8. Šetřím, šetříš, šetříme;
9. Nákupní seznam.

Každá z aktivit se dělí na následující body: název, zaměření, zúčastnění, čas, pomůcky, místo, cíl, motivace, popis aktivity, závěr, průběh aktivity a výsledek výzkumného šetření.

- **Název**

Aktivita má svůj vlastní název, díky kterému lze patrně naznačit, co se v aktivitě bude odehrávat.

- **Zaměření**

Jedná se o 4 zaměření: peníze české republiky, hodnota peněz, hospodaření s penězi, hra na obchod.

- **Zúčastnění:**

Zúčastněnost zahrnuje, kolik žáků se aktivity zúčastnilo a z jakých tříd žáci byli. Většinou šlo o heterogenní skupiny. Odlišné třídy, děti různého věku.

- **Čas**

V minutách určený časový úsek a předpokládané trvání jednotlivé činnosti. Bylo za potřeba myslet na danou časovou dotaci, která na aktivitu byla umožněna. Je brát v úvahu, že se činnost vykonává s dětmi prvního stupně, tudíž bylo dobré mít na paměti rozčlenit čas tak, aby byl dostatek prostoru na samotný úklid a důležitou zpětnou vazbu.

- **Pomůcky**

Vypsany seznam věcí, které jsou pro jednotlivou hru potřeba. Byly k dispozici výtvarné potřeby, sportovní náčiní, navržené pracovní listy,

- **Místo**

Podle možností počasí a organizačních okolností byl zvolen prostor, kde se bude hra odehrávat. Zda je činnost vhodnou uspořádat v budově či ve venkovním prostředí se řešilo s předstihem, avšak na spontánní řešení taky došlo.

- **Cíl**

V této části by mělo být zmíněno, čeho je v aktivitě potřeba dosáhnout. Nemusí mít aktivita pouze jeden cíl. Může zahrnovat více konkrétních, obecnějších. Cíl nám dává pomyslnou cílovou čáru, kam se máme dostat. Mělo by se klást na mysl, že aktivita a hra jako taková má sloužit k radosti, relaxaci, ale především pro vzdělávání a zábavu.

- **Motivace**

Každou aktivitou pro děti je důležité začít motivací, ať už se v praxi jedná slovně o navození tématu formou otázek, básničky, příběhu, obrázku, vždy je lepší návaznost na aktivitu. Děti se tak mohou připravit, co je čeká a vžít se lépe do role při jednotlivých aktivit.

- **Popis aktivity**

V této části je klíčové popsat, jak daná aktivita bude probíhat. Zvolit vhodné kroky ke splnění daného cíle. Určit pravidla jednotlivých her, popsat postup při vyplňování pracovních listů.

- **Závěr**

Po každé aktivitě, tak jak byla použita motivace, jakožto úvod, je potřeba i vhodně aktivitu zakončit. Lze si sednout do kruhu, slovně si zhodnotit danou práci, jak se dětem daná aktivita líbila, co se jim povedlo, co by vyzdvihly, jak by aktivitu pozměnily.

- **Průběh aktivity a výsledek výzkumného šetření:**

Zde bude prostor na samotný průběh z pohledu autora této diplomové práce, který žáky provede jednotlivými vymyšlenými a připravenými aktivitami. Zda bylo naplnění cíle. Bude zde obsaženy i výsledky dané aktivity, jak dopadla, z čeho se poučit a popř. vyzdihnout to, co se povedlo. Je možné se poučit z chyb, zvolit jinou formu organizace, přinést si lepší pomůcky, zkrátka přetvořit aktivitu tak, aby byla provedena ještě zábavnější formou, než při její premiéře.

1. POZNEJ MINCE

Zaměření: peníze České republiky

Zúčastnění: 12 žáků, 1. a 2. tříd

Čas: 60 min

Pomůcky: Reálné české mince hodnoty 1 Kč, 2 Kč, 5 Kč, 10 Kč, 20 Kč a 50 Kč, které jsou také dostupné v **Příloze 1:** Mince, **Příloha 2:** Mince tvary, bílé tvrdé papíry, pastelky, fixy, tužky, gumy, nůžky

Místo: Školní družina – oddělení s lavicemi, v kroužku na koberci, v lavicích

Cíl: Cílem aktivity je zjistit, zda žáci znají jednotlivé mince a zda je umí pojmenovat. Také budou schopni vyjmenovat jednotlivé odlišnosti a znaky mincí. Dalším výstupem bude, aby si každý žák navrhl svou vlastní mince, které si na závěr v kroužku sami žáci ohodnotí.

Motivace: Báseň – Penízky (Monika Spáčilová, 2023)

„Penízky v peněžence máme, co ale s nimi uděláme?

Cinkají o sebe hlasitě, některé jsou pěkně stříbřité.

Vedle nich jsou papírové bankovky, můžou to být tisícovky i stovky.

Ráno svačinu do školy si koupíme, kolik bude stát, to uvidíme.

Zbytek peněz si šetříme, utratit vše hned nemusíme.

S penězi je třeba umět hospodařit, aby prasátko mohlo zářit.

A co Vaše úspory, to si povíme, jak půjdete do školy“.

Popis aktivity:

1. Část – Povídání o mincích

Navázání konverzace na báseň. Povídání s dětmi o tom, jaké mince mohly v peněžence z básničky cinkat. Ukázat si jednotlivé mince na vytisknuté příloze nebo mít s sebou reálné mince. Rozeznat mezi nimi patřičné rozdíly, v čem se odlišují. Ve velikosti, tvaru, barvě. Může být naznačena hodnota mincí – podrobněji však při další aktivitě. Vnímat co je na mincích naraženo, napsáno. Je třeba zmínit, že jednotlivá symbolika souvisí s Českou republikou.

Možné informace o mincích:

- **1 Kč** – na lící straně mince je český dvojocasý lev, se slovy Česká republika a rok vyražení mince. Na straně rubu je svatováclavská koruna, nad které je velké hodnotové číslo „1“, kolem obvodu je vyraženo koruna Česká. Barva stříbřitá, pozor, je vyrobena z jiného kovu.
- **2 Kč** – na lící straně mince je opět to samé, jak na 1 Kč. Dvoukoruna se však oproti koruně odlišuje svým tvarem. Na straně rubu je velké hodnotové číslo „2“ společně s velkomoravským šperkem. Barva stejná, jako jednokoruna.
- **5 Kč** – lící strana je stejná, jako to bylo u předešlých mincí, jen je vyražený text pod lvem, nikoli v obvodu mince. Na straně rubu je stylizované hodnotové číslo „5“ obohacené vyrytým Karlovým mostem s hladinou řeku Vltavy.
- **10 Kč** – lící strana totožná. Na rubové straně hodnotové číslo „10“ se stavbou brněnské památky Petrov. Barva hnědo – měděná.
- **20 Kč** – lící opět stejná. Na straně rubu Sv. Václav s hodnotovou číslicí „20“, v pozadí nápis „Svatý Václave nedej zahynout nám budoucím“. Barva se zlatým nádechem.
- **50 Kč** – líc mince zdobí dvouocasý český lev, text stejný, hodnotové číslo „50“ Na straně rubu vyobrazeny symboly budov v Praze s latinským nápisem Praga mater urbium, což v překladu znamená, Praha matka měst. Barva zlatavě uprostřed, po obvodu měděná.

2. Část – Návrh svých vlastních mincí

Po prohlídnutí, popovídání a srovnání jednotlivých mincí je prostor na nakreslení své vlastní mince. Každé dítě dostane předtištěné obrisy mincí, viz **Příloha 2: Mince tvary**. Navrhnuté mince mohou odrážet osobnost žáka, co má rád, jakou minci by sám rád v obchodě platil. Fantazii se meze nekladou. Realizátor hry obejde žáky, zda každý ví, jaký je jejich úkol a popř. nabídne pomocnou ruku, dál motivuje.

Závěr: Hotové navržené mince si ze zadu žáci podepíší a nechají na lavici. Je prostor na chůzi po třídě a podívání se na mince ostatních spolužáků. Sednou si společně do kruhu a popovídají si o tom, co se jim líbilo, co by měnili jinak a popřípadě proč si zvolili jednotlivé obrázky na mince.

Průběh aktivity a výsledek výzkumného šetření: Aktivita byla realizována s žáky 1. a 2. třídy ve školní družině v době zájmové činnosti. Do aktivity se zapojily všechny děti, aktuální počet dětí byl tedy 12. Děti znaly již všechny mince a nebyl u nich problém je pojmenovat.

Z pozorování a získaných informací bylo zjištěno, že se žáci dozvěděli nové informace o jednotlivých naražených mincích, kterých si v minulosti nevšimli. Co se týče samotných návrhů a kreslení svých mincí. Někteří žáci přemýšleli, ostatním hned naskakovaly nápady. Tempo kreslení se tedy rozdvojilo hned na samotném začátku. Průběh bloku byl veden podle plánu, u koho bylo potřeba, tam se dovysvětlilo, tedy slovně pomohlo. Všichni však práci dokončili v předem určeném čase. Závěrečná reflexe s dětmi probíhala s klidem, nikdo se nepřekřikoval, protože byl po kruhu poslán „míček slova“ – mluví jen ten, kdo drží v ruce míček. Ze stanoveného cíle lze tedy říci, že byl splněn. Formou dialogu bylo zjištěno, že žáci znají jednotlivé mince, umí je pojmenovat a umí rozeznat odlišnosti od jednotlivých druhů mincí. V rámci sebereflexe žáků na navržené mince se komunikativní kruh rozpovídal, musela se činnost stopnout, připomenou pravidla, kdo mluví a až teprve se mohlo pokračovat dál.

Příloha 2 Mince tvary

Jméno: NE L I V K A

Navrhni si své vlastní mince. Fantazii se meze nekladou.

1 Kč

2 Kč

5 Kč

10 Kč

20 Kč

50 Kč

Obrázek 1: Navrhnuté mince – žačka 1. třídy

2. POZNEJ BANKOVKY

Zaměření: peníze České republiky

Zúčastnění: 10 žáků 4. třídy

Čas: 60 min

Pomůcky: Příloha 3: Bankovky, **Příloha 3b:** Ochranné prvky na stokoruně, bílé tvrdé papíry, pastelky, tužky, guma, **Příloha 4:** Bankovky a osobnosti. Každé dítě si donese stokorunovou bankovku, portréty dětí na návrh svoji bankovky.

Prostor: Školní družina – oddělení s lavicemi, v kroužku na koberci, v lavicích

Cíl: Umět vyhledat ochranné prvky na své přinesené stokoruně. Zjistit, zda žáci znají odlišnosti od jednotlivých bankovek, tvar, barvu, vyobrazené osobnosti. Dalším cílovým bodem je umět přiřadit jména osobností k jednotlivým bankovkám. Navrhnout si jednu svoji bankovku, podmínkou je, aby byl znázorněn alespoň jeden ochranný prvek.

Motivace: Příběh o tom, jak se zatoulal ... (Monika Spáčilová, 2023)

Kdo? O tom už děti poslouchejte. Byla jednou jedna bankovka, Stokoruna se jmenovala, která se pyšnila tím, že měla na sobě vyobrazeného Karla IV., ten měl své dvojče, který se občas na bankovce objevil. Jindy byl schovaný, podle toho, jestli byla Stokoruna dobře osvětlena. Jednou si takhle šla Stokoruna na procházku a v tom potká Dvousetkorunu. Stokoruna povídá, hele mám na sobě namalovaná dvojčata, koukej! Nic nevidím. Ale jooo, podívej se pořádně! A jo, vážně! Týjo, ty se máš, já nemám takové štěstí, jako ty. Já mám jen jednoho Jana Ámose Komenského. Fakt? Jak to? Povídá Stokoruna. Musíš se víc potočit a určitě tam budeš mít dva. Nemám, už kdysi mi to řekla Pětsetkoruna v peněženke, že jsem jiná, že musím z peněženky pryč. A teď tu po světě brouzdám jen s jedním svým kamarádem, místo dvěma, jako má skoro každý. A jéjda, proč to tak je? Říká Stokoruna, já už vím, to je proto, protože ..... *Co myslíte děti, proč?* Ano, není pravá. Natiskl bankovku nějaký podvodník a nedá se s ní platit. A jak to s Dvoustovkou dopadlo? Byla i tak se Stokorunou kamarádi, protože je našla jedna paní, která si obě penízky hned vhodila do zlatého prasátka, kde tam leží dodnes. Otázka času, kdy ho rozbije, aby zjistila, že našla pouze jednu pravou bankovku.

Popis aktivity:

1. Část

Navázání konverzace na příběh. Povídání s dětmi o tom, jakým dalším způsobem se na bankovce pozná, že je pravá či je bankovka falešná. K tomu je potřeba si vzít donesenou stokorunu. Jednotlivé ochranné prvky si vždy ukázat v praxi.

Ochranné prvky na bankovkách

- 1. Vodoznak** – je jasně viditelný, jestliže je na bankovku pohleděno proti světlu.
- 2. Okénkový proužek s mikrotextem** – proužek široký 3 mm, který se skládá ze 4 přerušovaných intervalech.
- 3. Barevná vlákna** – ta jsou dosti viditelná, mají oranžovou až červenou barvu a jsou dlouhá 6 mm.
- 4. Soutisková značka** – ze strany líce jde vidět jedna část, ze strany rubu, druhá část. Když se dá bankovka proti světlu, značky se spojí a spojí se v jednu.
- 5. Skrytý obrazec** – bankovka se stane viditelnou, pokud ji položíme vodorovně před zdroj světla a zakryjeme ji rukou tak, aby byla ve výši očí. Na bankovce je číslo, které udává její hodnotu, umístěno v ornamentu na lící straně bankovky vedle portrétu.
- 6. Mikrotext** – *„Je vytištěn tiskem z plochy. Základní mikrotext na lící straně je skryt vpravo od portrétu v pruhu základní barvy vybíhajícím do pravého bílého okraje a číselně označuje hodnotu bankovky, na rubové straně je rovněž v pruhu základní barvy mezi státním znakem a pravým okrajem skryt mikrotext slovně označující hodnotu bankovky“* (Česká národní banka, n.d.).

2. Část

Ukázat si jednotlivé bankovky na vytisknuté **Příloze 3** Bankovky. Rozeznat mezi nimi patřičné rozdíly, v čem se odlišují. Ve velikosti, tvaru, barvě, jaké známé osobnosti jsou na bankovkách natisknuté, vědět zajímavosti o nich.

Možné informace o bankovkách (Finance, n.d.):

- **100 Kč** – Na straně rubu je vyobrazen Karel IV., první český král, který je spojován s pražskými památkami, například Karlův most, Karlštejn. Na straně líce se nachází pečeť Univerzity Karlovy.
- **200 Kč** – Na přední straně je natisknut Jan Ámos Komenský, studoval v Německu, považován za učitele národů. Na zadní straně bankovky jsou spojené ruce dospělého jedince a dítěte.
- **500 Kč** – Se pyšní Boženu Němcovou na přední straně bankovky. Významná spisovatelka národního obrození. Lícovou stranu zdobí dívčí hlava s květy a trním.
- **1000 Kč** – Rub bankovky je charakteristický Františkem Palackým. Zakladatel moderního českého jazyka. Zadní strana Orlice a zámek z Kroměřížska.
- **2000 Kč** – Ema Destinová na líci bankovky, byla významnou operní pěvkyní, spisovatelkou a básnířkou. Opačná strana má ve znaku symbolickou hlavu Múzy, housle a violoncello.
- **5000 Kč** – Poslední, a to nejhodnotnější bankovku zdobí Tomáš Garrigue Masaryk, první československý prezident. Na zadní straně je seskupení významných pražských staveb.

Poté dětem rozdat **Přílohu 4** Bankovky a osobnosti, kterou děti vyplní. Po Zkontrolování pracovního listu si každé dítě vezme čistě bílý papír, kde si samo narýsuje obdélník, velikost si zvolí každý sám. Úkolem je navrhnout svou bankovku. Lze použít své nachystané portréty, které byly v minulých hodinách vyfoceny a vytisknuty.

Závěr: Hotové navrhnuté bankovky si děti navzájem ukážou, slovně popíší, proč se rozhodly pro takový návrh a každý si jí může vystavit ve svém kmenovém družinovém oddělení.

Průběh aktivity, sebereflexe a výsledek výzkumného šetření: Aktivitu plnili žáci 4. tříd. Jelikož tito žáci nejsou v jednom družinovém oddělení pohromadě, ale doplňují počet do prvotních oddělení, byli seskupeni do jedné třídy, kde byl prostor plnit úkoly. Vymezená hodina proběhla podle předem stanoveného plánu. Bylo překvapením, že si opravdu každý žák donesl poctivě stokorunu k pozorování. Proběhlo však poučení, aby si danou bankovku pečlivě po aktivitě schovali zpět do peněženky a do aktovky, aby nedošlo ke ztrátě. Co se týče pracovního listu, přiřazování jmen. Děti bedlivě poslouchaly, většina z nich měla list bez chyby.

Navrhnuté bankovky se povedly nad očekávání. Děti po této aktivitě umí vyhledat ochranné prvky, ověření metodou dialogu. Žáci znají odlišnosti od jednotlivých bankovek a umí bravurně přiřadit osobnosti charakteristické k určité bankovce.

Příloha 4 Bankovky a osobnosti Jméno: Monika

K jednotlivým bankovkám přiřaď a napiš správné jméno osobnosti, pozor na chytáky. Pokud víš, napiš k osobnosti i jednu pravdivou zajímavost.

Jan Ámos Komenský	František Palacký	Jan Žižka z Trocnova
Tomáš Garrigue Masaryk	Svatý Václav	Ema Destinová
Přemysl Otakar II.	Karel IV.	Božena Němcová

Karel IV.
Svatý Václav

Jan Ámos Komenský
Mudrý a Němcová

Božena Němcová
Přemysl Otakar II.

František Palacký
Žabka a modřík české jazyk

Ema Destinová
Pravděpodobně krasice

Tomáš Garrigue Masaryk
První českobratrský prezident

Obrázek 2: Přiřazené osobnosti a zajímavosti na bankovkách – žákyně 4. třídy

3. HODNOTY MINCÍ A BANKOVEK

Zaměření: hodnoty peněz

Zúčastnění: 16 žákův 3. třídy

Čas: 60 min

Pomůcky: Příloha 5: Hodnoty mincí, Příloha 6: Hodnoty bankovek, Příloha 1: Mince, Příloha 3: Bankovky, informace o mincích a bankovkách viz aktivita Poznej mince a Poznej bankovky, psací potřeby, červené pastelky

Místo: Školní družina – oddělení s lavicemi, na koberci, v lavicích

Cíl: Umět rozpoznat mince a bankovky a určit jejich hodnotu. Zapamatovat si informace a zajímavosti k jednotlivým českým penězům. Vést děti k samostatnosti, zodpovědnosti a správnému chování při opravě svých vlastních pracovních litů.

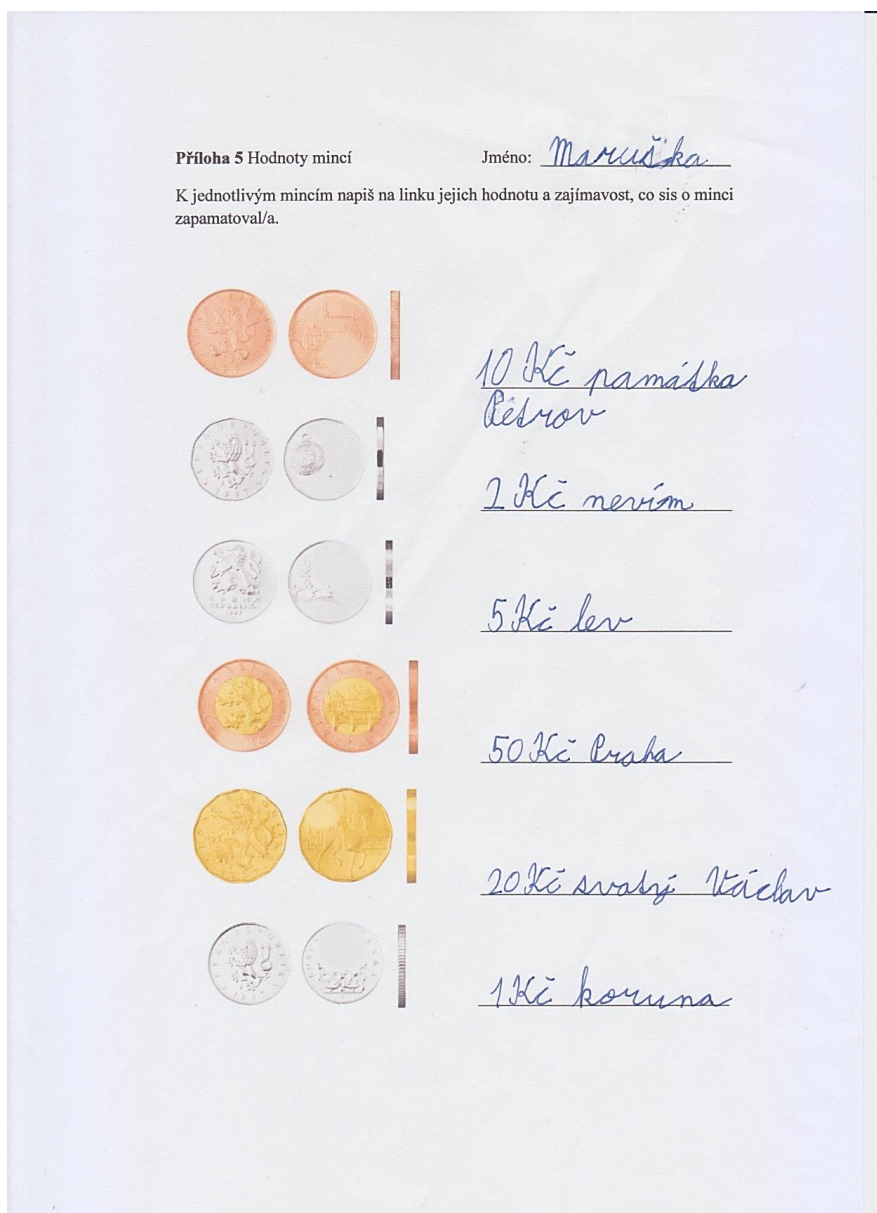
Motivace: Skřítek Penízek si popletl kouzlo a všem mincím a bankovkám smazal číslo, tedy jejich hodnotu. Pomůžete prosím skřítkovi tuhle neplechu napravit?

Popis aktivity: Pokud děti nemají základ s patřičnými informacemi ohledně hodnot, osobnostech a jednotlivých odlišnostech, je potřeba dětem patřičné základní informace sdělit. S dětmi si ukázat jednotlivé mince a bankovky, viz Příloha 1: Mince a Příloha 3: Bankovky. Popovídat si o zajímavostech a o osobnostech. Co je na mincích naryto. Poté jsou dětem rozdány pracovní listy, které vyplní.

Závěr: Společné sdělení správných informací na koberci. Každé dítě má s sebou červenou pastelku na svoji opravu, dbát děti k čestné opravě.

Průběh aktivity a výsledek výzkumného šetření: Jelikož byla na aktivitu spontánně zvolena jiná skupina, než měla, musela nastat improvizace. Počítalo se se skupinami, které již dané informace o mincích a bankovkách mají z předešlých aktivit, nestalo se tak. Aktivitu plnili žáci 3. třídy. Byli jim sděleny patřičné informace formou dialogů, které potřebovali vědět při dalším postupu. Poté byl polovině skupiny rozdán pracovní list na mince, druhé polovině na bankovky. Úkolem bylo přidat hodnotu na penězích a napsat jednu zajímavost, kterou si zapamatovali, to se jim povedlo, značná většina měla pracovní list vyplněný správně. Samostatné individuální oprava vedla k zodpovědnosti. Děti byly sledovány, zda nepodvádí, v pořádku vše proběhlo. Z pozorování a celkového průběhu aktivity je zjištěno, že za prvotní

přeměnu skupin nikdo nemůže a že improvizace dokáže přinést pozitivní zpětnou vazbu. Práce s jinačí skupinou dětí je obohacující a vede k nabírání dalších nových zkušeností.

Obrázek 3: Hodnoty mincí a zajímavosti – žákyně 3. třídy

Příloha 6 Hodnoty bankovek

Jméno: JARDA

K jednotlivým bankovkám napiš jejich hodnotu a zajímavost, kterou sis o bankovce zapamatoval/a.

200 Kč KOMENSKÝ

500 Kč PSALA
POHÁDKY

5000 Kč T.G. MASARYK

100 Kč KARLŮV MOST

1000 Kč FIALOVÁ BANKOVKA

2000 Kč ZPĚVAČKA

Obrázek 4: Hodnoty bankovek a zajímavosti – žák 3. třídy

4. HOD MINCÍ – HODNOTA vs KVANTITA

Zaměření: hodnoty peněz

Zúčastnění: 4 žáci 2. třídy

Čas: 15 min

Pomůcky: Dostatek českých mincí různé hodnoty, miska, kyblík, papír, psací potřebu

Místo: Oddělení ve školní družině, volná plocha na házení bez zábran

Cíl: Děti by měly mít povědomí o tom, že kvantita není totéž, co kvalita. Umět rozeznat rozdíl mezi hodnotou mincí a počet kusů mincí. Cílit na bezpečné a svědomité zacházení s půjčenými pomůckami.

Motivace: Taky jste si děti myslely, když jste byly, malí, že když mám 2 kusy korunek, je to určitě víc, než jen jedna? A rodiče vás vyvedli z omylu, že je rozdíl mezi hodnotou a kvantitou. Pojdme se na to podívat v praxi.

Popis aktivity: Aktivita je vhodná v době, kdy je ve školní družině málo dětí. Je v prostoru lepší podchycená bezpečnost a mince se jen tak nezatoulají. Do volného prostoru se umístí kyblík, dítě má v misce předem spočítané mince, pokud by došlo ke ztrátě, nastalo by „pátrací řešení“. Úkolem je se strefit co nejvíce mincemi do kyblíku. Na konci daného kola se spočítají hodnoty mincí a vždy se jednotlivé výsledky porovnají. Více, méně, rovná se. Výsledek se zapíše na papír, aby si děti uvědomily, jaké celkové hodnotové číslo do kyblíku hodily. Rychle tak dětem dojde, že tři dvoukoruny nejsou více, než jedna desetikoruna.

Závěr: Na konci hry se všichni uskupí, řeknou si společně zpětnou vazbu, zda se nějakými mincemi házelo lépe, zda je hra bavila. Může být zmíněno, jak by se dala hra upravit a zlepšit.

Průběh aktivity a výsledek výzkumného šetření: Šlo o hru s malým počtem dětí, tudíž naplánovaná činnost šla úspěšně krok po kroku. Děti si brzo uvědomily pravidla hry, během kterých si procvičovaly počítání a také porovnávaly hodnoty mincí, které byly strefeny do kyblíku a které mimo něj. Praxí se naučili rozdíl mezi hodnotou a kvantitou. Žádná mince ne neztratila. Aktivita byla v následujících dnech pro úspěch zopakována. S půjčenými pomůckami zacházely svědomitě.

5. POROVNEJ HODNOTU MINCÍ

Zaměření: hodnoty peněz

Zúčastnění: 11 žáků 2. třídy

Čas: 30 min

Pomůcky: Příloha 7: Porovnej hodnotu mincí, psací potřeby, červená pastelka/fixa

Místo: Oddělené ve školní družině, s podložkou volně na koberci

Cíl: Umět porovnat dvě hromádky mincí s odlišnou hodnotou. Vidět rozdíl v hodnotě a v kvantitě.

Motivace: Pojdme si společně zahrát na geniální počtáře. Máme před sebou těžké počítání, je potřeba spočítat jednotlivé hodnoty peněz a následně je porovnat znaménky: větší, menší, rovná se. Tohle cvičení je pro soustředěné počtáře. Jdeme na to? V první řadě si ukážeme jednu hru, kterou po spočítání můžete společně hrát.

Popis aktivity: Názorná ukázka hry Hod mincí před dětmi, aby si uvědomily a připomenuly, jaký je rozdíl mezi hodnotou a kvantitou mincí. Dětem byly rozdány papíry s Přílohou 7 Porovnej hodnotu mincí. Úkolem bylo spočítat hodnoty v rádcích a porovnat je.

Závěr: Všechny děti se seskupily a společně si pracovní list vyhodnotily. Červené pastelky/fixy na opravu nebyly téměř potřeba.

Průběh aktivity a výsledek výzkumného šetření: Navázání na hru hod mincí, kterou některé děti hrály. Názorná ukázka před dětmi velmi zaujala. Uvědomily a připomenuly si tak rozdíl mezi hodnotou a kvantitou mincí. Při vyplňování přílohy bylo patrné, že si děti hodnotu mincí už dostatečně osvojily. Nebyl problém ani v čítání, ani v porovnávání. Děti pracovní list vyplnily vcelku rychleji, než bylo očekáváno, tudíž byl delší prostor na hru Hod mincí. Ne všichni chtěly hru hrát, bylo dětem tedy spontánně nabídnuto frotáž mincí. Kdy si za pomoci mincí, papírů a tužek vytvořily frotáž jednotlivých českých mincí, to mělo velký úspěch. Odpoledne si s těmito mincemi hrály děti na obchod.

Příloha 7 Porovnej hodnotu mincí

Jméno: Markéta

Sečti hodnoty, které zapiš na linku a následně výsledky porovnej. Řešení znázorni do čtverečku pomocí porovnávacích znamének.

 3 $\square$ 3

 5 $\square$ 3

 5 $\square$ 10

 7 $\square$ 10

 ~~20~~ $\square$ 20

 22 $\square$ 15

 15 $\square$ 15

 50 $\square$ 30

 50 $\square$ 50

Obrázek 5: Vyplněná Příloha 7 Porovnej hodnotu mincí – žákyně 2. třídy

6. PŘIJMY A VÝDAJE

Zaměření: hospodaření s penězi

Zúčastnění: 16 žáků 4. třídy

Čas: 30 min

Pomůcky: Příloha 8: Příjmy a výdaje

Místo: Školní družina – volně v prostoru, sezení v lavicích

Cíl: Cílem této aktivity je umět rozeznat příjmy od výdajů. Vnímat jednotlivé odlišnosti, umět vyjmenovat příklady. Vybudovat u dětí ponětí, že peníze, které jsou vydělány, se nemusí hned utratit, ale že se mohou ušetřit.

Motivace: Navození tématu zlatým prasátkem. Máte doma děti pokladničku nebo zlaté prasátko? Šetříte si, na co, kvůli čemu? Přejete si sobě něco koupit? Šetření je správné, každý by měl mít peníze v záloze, pokud by mělo dojít k nepříjemných nečekaných výdajům. Odešla vám někdy pračka nebo jiný spotřebič? Jak jste to s rodinou řešili? Každá rodina by si měla vést hospodářský rodinný deníček, kde by si psali, jaké jsou jejich celkové příjmy a za co vše rodina utrací své peníze. Povídání s dětmi na koberci.

Popis aktivity:

1. Část – Sdělení si informací o příjmech a výdajích:

Ahoj jsem skřítek Šetřílek a teď ti povím, jak je to s příjmy a výdaji, poslouchej:

Takže, příjmy jsou peníze, které někdo nebo něco (jako firma nebo vláda) dostává. Například když maminka nebo tatínek pracují, tak mají příjem v podobě mzdy za svou práci. Nebo když někdo prodává nějaké zboží nebo službu, tak také dostane peníze jako příjem.

Výdaje jsou naopak peníze, které někdo nebo něco utrací. Například, když jdeme s rodiči do obchodu a kupujeme potraviny, tak ty potraviny jsou výdaj. Nebo když platíme za nájem bytu nebo domu, tak to také patří mezi výdaje.

Je důležité, aby příjmy byly větší nebo alespoň stejné jako výdaje. Pokud by byly výdaje větší než příjmy, pak by to mohlo znamenat finanční problémy. Proto je dobré snažit se hospodařit s penězi tak, aby příjmy a výdaje byly v rovnováze.

2. Část – Rychlá hra Točící se mince:

Na úvod aktivity děti stojí v kruhu. Je použije minci, která se na zemi roztočí a čeká se, ke komu se mince zakutálí, ten následně točí. PO několika kolech je s dětmi veden rozhovor o tom, proč se mince zakutálela právě k dotyčnému a ne k jinému. Mohou bát argumenty typu: Minci jsme roztočili silněji, slaběji. Ten, kdo seděl blíže ke kamarádovi a tak podobně. Hra a rozhovor byl ukončen slovy, že tak, jak se mince zakutáleli směrem od nás a k nám, tak i tak k nám peníze přicházejí a odcházejí. Přijaté peníze jsou příjmy, ty které někam dáváme jsou výdaje.

Dětem jsou rozdány pracovní listy, které si všichni společně projdou a jednotlivé kolonky pročtou. Pokud by byla potřeba, mohou si děti sednout k sobě do dvojic a pracovat na listech ve dvou.

Závěr: Jakmile všechny děti budou mít pracovní list vyplněný, společně si jej zkontrolujeme. Políčka si odůvodníme, proč jsou právě v daném sloupci.

Průběh aktivity a výsledek výzkumného šetření: Navození tématu otázkami proběhlo dle plánu. Děti se na otázky hlásily a snažily se k odpovědím přidat svůj či rodinný příběh. Někdy se celá skupina i zasmála. Vyprávění informací ohledně příjmech a výdajů dalo děti zase do klidného režimu a bedlivě poslouchaly, protože dané informace byly potřeba vědět k další práci. Aby se děti trochu rozhýbaly, prostřídala se sedavá činnost za aktivnější pomocí roztáčení mince. Před další částí se děti také zatočily, jak samotná mince, proskákaly se a šly si najít místečko na vypracování další tabulky. Pracovní list byl pro některé žáky těžší, doptávali se, vše jim bylo hned vysvětleno, děti danou informaci pochopily a správně přiřadily. Závěrečné hodnocení bylo trochu v ruchu, byl čas před pobytem venku a děti chtěly mít opraveno co nejrychleji. Zpětná vazba je taková, že by příště mohla být aktivita zvolena v jiný čas a zkusit ji nabídnout i starším dětem, tedy žákům 5. tříd.

Příloha 8 Příjmy a výdaje

Jméno: JIRKA

Před sebou máš tabulku velkého rodinného rozpočtu. Do sloupců roztríd' kolonky z tabulky, zda patří mezi příjmy nebo výdaje.

~~Výplata rodičů z práce~~	~~Rodinná dovolená~~	~~Děchod babičky a dědy~~
~~Brigáda - roznášení letáků~~	~~Prodaná hračka~~	~~Peníze k narozeninám~~
~~Rozbitá pračka~~	~~Školní pomůcky~~	~~Nákup v obchodě~~
~~Koupě oblečení~~	~~Výhra ze stíracího losu~~	~~Odměna - práce přes čas~~
~~Kapesné~~	~~Platba internetu~~	~~Nové kolo~~
~~Odměna - pomoc se dřevem~~	~~Zaplacení nájmu bytu~~	~~Platba elektřiny~~
~~Lístek na autobus~~	~~Pojištění auta~~	Mobilní paušál / kredit

Příjmy +	Výdaje -
PENÍZE K. NAROZENINÁM ODMĚNA - PRÁCE PŘES ČAS BRIGÁDA - ROZNÁŠENÍ LETÁKŮ VÝPLATA RODIČŮ Z PRÁCE ODMĚNA - POMOČ SE DŘEVEM VÝHRA ZE STÍRACÍHO LOSU KAPESNÉ DŮCHOD BABIČKY A DĚDY	LÍSTEK NA AUTOBUS PLATBA INTERNETU NÁKUP V OBCHODĚ ZAPLACENÍ NÁJMU BYTU PLATBA, ELEKTŘINY ROZBITÁ PRAČKA POJIŠTĚNÍ AUTA NOVÉ KOLO KOUPEŔ OBLEČENÍ ŠKOLNÍ, POMŮCKY, RODINNÁ DOVOLĚNÁ PRODANÁ, HRAČKA MOBILNÍ PAUŠÁL / KREDIT

Obrázek 6: Vyplněná Příloha 8 Příjmy a výdaje – žák 4. třídy

7. CESTA ZA POKLADEM (EduLab, 2017)

Zaměření: hospodaření s penězi

Zúčastnění: 5 žáků 3. třídy a 5. třídy

Čas: 30 min

Pomůcky: Křídly, vršky symbolizující mince, měšec, **Příloha 9:** Hrací pole

Místo: Venku na školním betonovém hřišti

Cíl: Cílem této aktivity je umět rozeznat příjmy od výdajů. Vědět, co znamená rodinný rozpočet a umět uvést, jaké jsou příjmy a výdaje u nich v rodině.

Motivace: Společně si zahrajeme na hledače pokladu. Je pro vás připravena cesta, né však každá vede k pokladu, tu správnou znám pouze já. Kdo bude na řadě, má v ruce měšec, zatím prázdný, kdo jej celý naplní?

Popis aktivity: Děti utvoří kruh a sledují a poslouchají, co se bude dít. Učitel nakreslí křídou před děti hrací pole se stejnými (alespoň 4 x 4) políčkami, přičemž každé políčko by mělo být aspoň tak velké, aby na něj mohlo dítě pohodlně stoupnout oběma nohama. Na jedné straně napíše START, naproti ní POKLAD. Úkolem dětí je přejít po políčkách k "pokladu", který se nachází na druhé straně hracího pole. Správnou cestu k pokladu zná pouze učitel, který si předem promyslel, kudy správná cesta povede.

1. Verze – zaměřená na příjmy

Hru začíná náhodně zvolené dítě ze třídy. Stoupá na libovolné políčko prvním řadě. Pokud stouplo na správné pole, tedy na pole, přes které vede (zatím neprozrazená) cesta k pokladu, zazvoní učitel na zvonek. Políčko symbolizující cestu k pokladu vhodí minci = PET vršek. Dítě takto pokračuje do té doby, než vstoupí na nesprávné políčko. Po „chybě“ si dítě vezme mince ze země, dá je zpět učitelovi a ve hře pokračuje další dítě ze třídy. I ono musí začít cestu k pokladu od začátku. Pokud bylo dítě pozorné, ví, kam stoupal jeho spolužák, což mu pomůže dojít k pokladu o něco blíže. Takto drží učitel pozornost skupiny po celé hře.

Závěr: Když se podaří některému ze žáků přejít bez chybného kroku až k pokladu, pokračuje v aktivitě učitel rozhovorem a otázkami typu:

- Jak se vám líbilo, když přibývaly peníze do cesty?
- Viděli jste, že když jste se snažili a byli pozorní, tak poklad rostl?
- Za co dostávají peníze vaši rodiče? "

- Za co přijímáte peníze vy?“

Na závěr učitel shrne pojem příjmy, že tím, že se děti snažili a byli pozorní, tak poklad rostl. Přesně tak je tomu i v rodině. Do rodinného rozpočtu také přichází peníze. Jsou to příjmy.

2. Verze – zaměřená na výdaje

Když je učitel přesvědčen, že žáci pochopili, co je to příjem, zahraje si hru s dětmi ještě jednou. Upozorní však žáky na to, že tentokrát nebudou do pokladu přibývat mince. Naopak, pokud vstoupí na nesprávné políčko, učitel je úderem na bubínek upozorní, že krok je nesprávný a jednu minci z měštce vezme. Ostatní pravidla hry zůstávají nezměněné.

Když se podaří žákovi – vítězi opět projít až k pokladu, učitel pokračuje vysvětlením, že tak jako při hře ubývaly z pokladu mince, tak i z rodinného rozpočtu peníze ubývají. Musíme jimi šetřit, abychom zaplatili za věci, které potřebujeme pro život. Jsou to rodinné výdaje.

Závěr: Pokračujeme rozhovorem a otázkami typu:

- Jak se vám líbilo, když ubývaly peníze z cesty?
- Na do vaší rodiče mívají peníze?“ (např. nájem, elektřinu, vodu, potraviny atd.)
- Za co nejčastěji utrácejí peníze děti?“ (např. za zmrzlinu, na kino, na dárek pro rodiče atd.)

Průběh aktivity a výsledek výzkumného šetření: V rámci pobytu venku s dětmi byla hra velmi vhodně zvolena. Hra byla jak pohybová, tak přemýšlivá. Ostatní děti se poučovaly z chyb z předešlých krocích hry. Děti byly soustředěné s napětím, kdo k pokladu dojde jako první. Po hře děti umí rozeznat rozdíl mezi příjmy a výdaji. Umí vyjmenovat příklady, za co peníze odchází, za co přichází a jak je to zhruba v jejich rodinách s rodinným rozpočtem.

8. ŠETRÍM, ŠETRÍŠ, ŠETRÍME

Zaměření: hospodaření s penězi

Zúčastnění: 15 žáků 2. třídy

Čas: 30 min

Pomůcky: Papíry velikosti A2, psací a kreslicí potřeby

Místo: Školní družina – v oddělení v prostoru

Cíl: Cílem této aktivity je vést děti k pochopení spoření, šetření, či odkládání financí. Zamyslet se na touto problematikou a uvědomit si k čemu šetření je. Umět odpovědět na položené otázky, navzájem si naslouchat.

Motivace: Rozhovor Kačky s mámo a bráchou Filipem na téma: Umíš hospodařit s penězi? (Skořepová, 2010, s. 48)

„Máma – *Kačko, je neděle, tady máš kapesné na příští týden.*

Kačka – *Děkuji, mami. Uložím si peníze do peněženky.*

Filip – *Kačko, proč maminka říká, že ti dává kapesné? Peníze, které dostaneš, si běžíš hned schovat a ve kapse je rozhodně nenosíš.*

Kačka – *Kapesné si do kapsy opravdu nedávám. Nechci peníze z kapsy ztratit. Některé moje kamarádky ve škole si dávají peníze do pokladničky, jiné hrníčku. Někdo kapesné pravidelně nedostává, ale když si potřebuje něco koupit, peníze dostane.*

Filip – *A proč dostáváš kapesné vždycky v neděli? To je nějak předem stanovené nebo co?*

Kačka – *Dohodla jsem se tak s tátkou a mamkou. Prý je lepší dostávat kapesné v jeden určitý den, abychom na to nezapomněli. Tak dobře vím, že musím s penězi vystačit celý týden. Když celé kapesné promlsám v pondělí v cukrárně, nemůžu si až do neděle nic jiného koupit. Snažím se každý týden nechat něco v peněžence. Když se mi později něco líbí, mohu si to za naspořené peníze koupit. Nebe si lehce spočítám, jak dlouho na to budou muset ještě šetřit“.*

Popis aktivity:

1. Část

Nastává s dětmi diskuze na otázky:

- Víte, co znamená, když dítě dostane kapesné? Dostáváte doma nějaké kapesné?
- Jak to je u vás doma? Dostáváte kapesné určitý den, nebo jen občas? Proč myslíš, že dostáváš nebo nedostáváš kapesné?
- A co se týče úspor, slyšeli jsme, že Kačka si své peníze nechává v peněžence. Kam si dáváte své našetřené peníze vy?
- Jak hospodaříte s penězi vy? Myslíš si, že je správné všechny peníze, které dostanete hned utratit?
- Myslíte si, že spoří i dospěláci? Proč?

2. Část

Učitel rozdělí žáky do skupin, podle počtu dětí, aby byly v každé skupině cca 3 děti. Každé skupině je rozdán papír, na který učitel na vrchní část napsal „VÝHODY ŠETŘENÍ“ a doprostřed „NA CO ŠETŘÍME MY?“. Úkolem každé skupiny je společně napsat své myšlenky a odpovědět na dvě otázky, Jaké jsou výhody šetření a na co si můžeme našetřit.

Závěr: Každá skupina předstoupí před ostatní žáky a svoje odpovědi sdělí zbytku třídy. Odprezentují, na čem se shodli. Ostatní žáci poslouchají s napjatými uši.

Průběh aktivity a výsledek výzkumného šetření: Děti věděly, že se budeme bavit o šetření, financích a vše s tímto společné. Sedly si/lehli na koberec a při čtení rozhovoru Kačky, mamky a bratra Filipa bedlivě poslouchaly. Motivace byla vhodně zvolena z toho důvodu, že hezky nastartovala celou aktivitu a v dětech rozhovor vyvolal myšlenky, které měly v další části možné sdělit a odpovědět tak na položené otázky. Otázka, zda děti dostávají kapesné a proč si myslí, že mohla být pro některé hodně choulostivá. Přeci jen žijeme v době odlišných sociálních rodin, ne každé rodiče si kapesné pro své děti mohou dovolit. Nikdo takový, podle odpovědí, v kolektivu nebyl. Příště bych tuhle otázku vynechala. Co se týče druhé části a společné skupinové práce, usuzuji z pozorování, že opět děti aktivita bavila. Stalo se, že jedna skupina dětí byla o krok napřed, tak si sama ještě plakát vylepšila obrázky a pěkně barevně úkol doladily. Děti si problematiku šetření vzaly k srdci. Druhý den bylo sděleno, že si hned jedna žačka penízky, které měly na stole, vložila do pokladničky, právě aby efektivně šetřila.

9. NÁKUPNÍ SEZNAM

Zaměření: hra na obchod

Zúčastnění: 19 žáků 3. a 4. třídy

Čas: 30 min

Pomůcky: Příloha 10: Nákupní seznam, reklamní letáky, psací a kreslicí potřeby, čisté bílé papíry, lepidla, podložky na papír

Místo: Ve venkovním školním prostředí v altánku s lavičkami

Cíl: Zkusit si fiktivní nákup od samotného napsání seznamu, až po placení. Mít dostatečný odhad, co si mohou napsat do seznamu, aby celková cena nepřeskočila požadovaný rozpočet.

Motivace: Představte si děti, že máte 500 Kč, které jste od někoho dostaly a je jen na vás, jak s touto částkou naložíte a kolik peněz z ní utratíte a kolik si ponecháte v kasičce.

Popis aktivity: Z reklamních letáků nalézt jednotlivé produkty, zapsat u nich cenu, sečíst a zjistit daný rozdíl. Vše zapisovat do předem připravené tabulky nákupního seznamu.

Závěr: Nákupní seznamy se přišpendlily na nástěnku, společně děti koukaly a navzájem si „dělaly chutě“ jakou sladkost či ovoce by si daly k svačině.

Průběh aktivity a výsledek výzkumného šetření: Děti si měly za úkol přinést reklamní letáky, ve kterých mohly listovat a hledat to správné ořechové, navzájem k sobě koukaly, kdo má jaký leták a zda mají v seznamu něco společného. To, co se jim v letáku zalíbilo, si vepsaly do svého nákupního seznamu. Často se děti ptaly, jestli to může být cokoliv, bylo jim odpovězeno, že cokoliv. Myslet však na to, co je zákonem dané a běžně by ti produkt paní prodavačka neprodala, tak ani zde nesmíme dát například alkohol. Ty děti, které měly nákupní seznam vyplněný, si mohly, pokud chtěly, jednotlivé položky vystříhnout a nalepit na čistý bílý papír. Další nepovinný úkol byl takový, aby si doma napsali s rodiči podobný seznam, podle kterého však budou reálně nakupovat. Zpětná vazba byla taková, že se u většině dětí zapojila celá rodina, menší sourozenci žáků, kteří neuměli ještě psát, si věci z letáku také vystříhli a nalepili.

Příloha 10 Nákupní seznam

Jméno: Jindana

- a) Z reklamního letáku vybraného ochodu si vyber 10x zboží, které by sis chtěl/a nakoupit. Pamatuj, že máš v peněžence našetřených 500 Kč, nesmíš celkovou cenu převýšit. Kolik korun ti po zaplacení zboží v peněžence zůstalo?

Položka	Zboží	Cena v obchodě za 1 kus
1.	KOFOVA	22
2.	HROZNY	40
3.	MULLER MILCH	20
4.	MÍŠA	20
5.	LAYS CHIPS	40
6.	KŘUPKY	9
7.	TĚSTOVINY	30
8.	PARKY	23
9.	PŘÍBÍVAČEK	22
10.	JAHODY	18
Celkem Kč		244

- b) Spočítej: $62 + 40 + 49 + 53 + 22 =$
 $102 + 102 + 22 = 226$
 $204 + 22 = 226$

500 Kč - $244 = 256$

500 -
 $\frac{244}{256}$

- c) Napiš slovní odpověď:

Zůstalo mi 256 Kč

Obrázek 7: Vyplněná Příloha 8 Příjmy a výdaje – žák 3. třídy

10.1 Shrnutí výsledků výzkumu

Kapitola je zaměřena na shrnutí výsledků výzkumu, které byly získané pomocí stanovení si hlavního výzkumného cíle. Díky němu byly navrženy a realizovány možné aktivity k rozvoji finanční gramotnosti u žáků na 1. stupni základní školy, kteří navštěvují školní družinu.

Dle teoretické kapitoly 8 s názvem Možné aktivity k rozvoji Finanční gramotnosti pro žáky 1. stupně ZŠ, byly vyčteny patřičné aktivity, kterým byla práce inspirována. Dílčí cíl vytvořit vlastní nabídku aktivit spojené s tímto tématem byl patřičně naplněn. Je zřejmé, že po uskutečnění jednotlivých aktivit následovalo sepsání průběhu hry a výsledek výzkumného šetření. Každá aktivita měla stanovený cíl, který se má aktivitou splnit.

V prvních aktivitách aktivitě byl za cíl zjistit, zda umí žáci pojmenovat a zda znají odlišnosti mezi českými mincemi a bankovkami. Ano, formou skupinového dialogu vyšel závěr, že mince a bankovky umí pojmenovat.

Při další aktivitě byla potřeba ověření, zda žáci umí vyhledat ochranné prvky na bankovkách a zda vědí a umí přiřadit slavné osobnosti k jednotlivým bankovkám. K tomu sloužil pracovní list Příloha 4, kde byla na základě získaných znalostí a doplněných informací jasná zpětná vazba. Tento úkol dopadl nad očekávání většinu bez chyb.

Následující aktivity byly zaměřené na cíl rozpoznat hodnotu mincí a bankovek, to se podařilo díky ověřovací Příloze 5 na mince a v Příloze 6 na bankovky. Bylo patrné, že je potřeba pracovní list mít vytisknutý barevně, pak jsou vyšší náklady. Příště zvolit jinou metodu ověřování znalostí.

Aktivita s názvem Hod mincí – hodnota vs kvalita byla u dětí velice oblíbená, kladl se důraz na pečlivost při půjčení mincí. Poučení, místo mincí připravit víčka z PET lahví, které by lihovým fixem měly označenou svou hodnotu a nemuselo být tak střežené oko, kde se mince zatoulá.

Rozeznávání příjmů a výdajů také nedělalo žákům obtíže. Formou hry Cesta za pokladem si mohli žáci vyzkoušet, jaké to je přijímat příjmy a vidět, jak nečekané výdaje musí pryč. K tomu také sloužil pracovní list Příloha 8. Pracovní list byl pro některé žáky těžší, doptávali se, vše jim bylo hned individuálně vysvětleno. Žáci danou informaci pochopili a správně přiřadily.

Při skupinové hře Šetříš, šetřím šetříme šlo na žácích poznat, že jsou zvyklí na takový způsob výukové metody. Pozorování hrálo u srdce, jak si pomáhají, vymýšlí kombinace k vylepšení navíc.

Zaměření hry na rodinný rozpočet a s ním spojené nakupování vyvolalo v žácích dobré smíšené pocity. Předháněli se, kdo bude mít lepší nákup, avšak cíl byl i ten, že během nákupu musí padat odhad na cenu, aby věděli, co do seznamu ještě připsat mohou a co ne a převýšilo by to tak daný určený limit.

DISKUZE

Díky splnění dílčích cílů a cíle hlavního výzkumného, je možné pracovat s diplomovou prací dál a navrhnout doporučení, tzv sestavit návrhy pro další vzdělávání v této oblasti. Jednalo by se o projektové odpoledne ve školní družině během zájmového a rekreačního vzdělávání na téma finanční gramotnost. Projekt by, pokud možno, probíhal venku. Každá paní vychovatelka a paní asistentka by si vzala část navrhnuté aktivity. Část proto, protože by byl projekt omezen časem. Dohromady kolem 10 aktivit. Jednotlivá pravidla aktivit by se musela upravit. Po malých skupinách by žáci obcházeli jednotlivá stanoviště a po jejich splnění by dostali papírovou minci, za kterou by si mohli na konci projektu vyměnit něco ze směnného obchodu (sladkosti, nálepky, omalovánky). Projekt by byl na principu – čím víc stanovišť splníš, tím víc dostaneš mincí, tím víc budeš mít odměn. Pracovalo by se s tématy obchod, příjmy a výdaje, rozpočet, ... Na konci by si každý žák zhodnotil, kolik si „odpracoval“ papírových penízků.

Děti by měly být naučeny, že úspory jsou důležité a že je dobré si šetřit na věci, jako jsou hračky, dražší věci nebo třeba i na novou pračku, když se rozbije. Je také důležité naučit děti, že spoření musí být pravidelné a systematické. Ukázka z praktické části diplomové práce, kdy je při Aktivitě 8 s názvem Šetřím, šetříš, šetříme hezký rozhovor z knihy *O penězích a hospodaření s Kačkou a Filipem* na straně 48, od autorky Skořepové (2010), je hezký rozhovor na to, jakým způsobem lze šetřit peníze již od dětství. Příběh pokračuje tím, co si za našetřené peníze Kačka koupí.

Ministerstvo financí České republiky (n.d.) uvádí 4 body, proč je důležité se finančně vzdělávat: *aby Vás nikdo neokradl, abyste se neztráceli ve světě financí, abyste zhodnotili své peníze a abyste nezadlužili svou rodinu*“. Ano, s touto definicí lze v porovnání s napsanými teoretickými poznatky v diplomové práci, jedině souhlasit.

Dle zjištěných teoretických poznatků (MFČR, 2019 a Organizace pro hospodářskou spolupráci, 2005) v diplomové práci tvrdit, že vzdělání v oblasti finanční gramotnosti by mělo být klíčovou součástí vzdělávacího systému. Pomáhá jednotlivcům nejen přežít v ekonomicky náročných dobách, ale také uspět v profesním životě a vytvořit si finanční stabilitu a bezpečí pro sebe a svou rodinu. Kromě toho může mít správná finanční gramotnost pozitivní dopad na celou společnost. Proto je důležité, aby byla finanční gramotnost včas a důkladně vyučována v rámci škol a vzdělávacích programů a aby se lidé učili, jak správně nakládat s penězi a jak si budovat finanční stabilitu a bezpečí.

Finanční vzdělávání je důležitou součástí našeho života. Zlepšení finanční gramotnosti může pomoci dospělým lépe porozumět svým financím, plánovat své výdaje a investice a řídit své peníze efektivněji. Jak je to u dětí v raném věku? Zde v diplomové práci jsou navrženy aktivity, které mohou pomoci zlepšit finanční gramotnost. Jsou založeny na pracovním listě V knize Finanční gramotnosti pro žáky 1. stupně ZŠ je uvedeno, že „*Pracovní listy jsou stále základní učební pomůckou, která se na 1. stupni ZŠ používá. Slouží k ukotvení a prohloubení daného učiva, navíc nutí děti k samotnému uvažování a přispívá k budování potřebných kompetencí*“ (Lichtenberková a Merunková, 2017, s. 50). Tudíž byla ověřovací metoda dobře zvolena. S pracovními listy by se dalo dále pracovat, navrhnout jich více, v jiném finančním tématu.

Aktivity jsou založeny na tom, aby se žáci dozvěděli bližší informace ohledně finanční gramotnosti. Je potřeba brát v úvahu, že náš výzkumný soubor byly děti, tudíž bylo myšleno na hravý způsob zvolení aktivit. Junák - svaz skautů a skautek ČR (2013) se v odborném článku na Metodickém portále RVP.CZ zmiňuje, že je použití her ve vzdělávání běžnou normou. Připisuje také větu „*Jak se může někdo něco naučit, když si hra je*“? Junák se odkazuje na publikace Hry a peníze, u které sděluje „*První část Hry a aktivity je rozčleněna podle tematických celků. Pro lepší orientaci či výběr vhodných činností slouží rejstřík her na konci knihy. Hry jsou tříděny primárně podle tematických celků korespondujících s kapitolami druhé – teoretické – části publikace (odpovídá členění pracovních sešitů po středoškolský věk), dále podle počtu a věku hráčů, místa určení (do místnosti či ven), potřebných pomůcek a časové náročnosti. Najdete zde tedy jak složitější a strukturované hry vysvětlující ekonomické zákonitosti, tak krátké hříčky do přírody (na ven) i do klubovny*“

V dnešní době se stále častěji zdůrazňuje potřeba zahrnout do vzdělávacích plánů finanční gramotnost již na základní škole. Finanční vzdělávání by se tak stalo významným tématem veřejné diskuse. Z patrných poznatků lze usoudit, že je vzdělávání potřebné v mateřských školách. Jak uvádí Jaroslava Bergerová ve svém článku z metodického portálu RVP.CZ, je potřeba dostat mezi rodiče a děti tematiku finanční gramotnosti. Bergerová přemýšlela, jak by mohla téma dostat mezi děti. „*Na setkání s výborem rodičů, při doplnění ŠVP, jsem toto téma navrhla. Rodiče vymysleli název tematického bloku: "Kolik stojí radost". Toto téma jsme společně připravili a zrealizovali*“ uvedla Bergerová. Pomocí jednotlivých aktivit, besed, rozhovorů, obrázků, vyprávění, si děti uvědomovaly potřeby své i rodinné, jak je třeba je uspokojit a jak by se to dělalo, kdyby se za ně platilo a čím.

ZÁVĚR

Diplomová práce byla zaměřena na rozvoj finanční gramotnosti u žáků 1. stupně na vybrané základní škole v Olomouci, ve které se zabývalo výzkumným problémem, jakým způsobem lze rozvíjet finanční gramotnost u žáků na prvním stupni. Důležitá pasáž diplomové práce byla věnována v teoretické části. Na základě kvalitní literatury byly sepsány důležité kapitoly s jednotlivými tématy. Vedly tak k lepšímu pochopení a prohloubení celkového tématu.

Hlavní vzdělávací cíl byl navrhnout a realizovat možné aktivity k rozvoji finanční gramotnosti u žáků na 1. stupni ZŠ, kteří navštěvují školní družinu. Školní družinu z toho důvodu, že autor výzkumu pracuje v roli vychovatele v místní školní družině.

Dílčí cíl vymezit pojmy spojené s finanční gramotností se podařilo bez problému. Teoretická část se dělí na 8 kapitol a několik podkapitol. Kapitola Vzdělávání a rozvoj učitelů v oblasti finanční gramotnosti se odrážela do dalšího dílčího cíle, který byl tímto naplněn. Je přeci důležité, aby samotní pedagogové byli v tomto směru vzděláni, aby mohli předávat dostatečné zkušenosti žákům dál.

V praktické části byly tvořeny jednotlivé aktivity spojené s tímto tématem. Byly to aktivity s názvy: Poznej mince, Poznej bankovky, Hodnoty mincí a bankovek, Hod mincí – hodnota vs kvalita, Porovnej hodnotu mincí, Příjmy a výdaje, Cesta za pokladem, Šetřím, šetříš, šetříme, Nákupní seznam. Každá aktivita se pro lepší přehlednost dělila na následující body: název, zaměření, zúčastnění, čas, pomůcky, místo, cíl, motivace, popis aktivity, závěr, průběh aktivity a výsledek výzkumného šetření. Aktivity byly doplněny přílohami, které žáci po získaných vědomostech pečlivě vyplňovali. Z obecného pozorování lze říci, že žáky aktivity bavili. Navrhnuté aktivity byly zrealizovány v reálném školním prostředí, ve vybrané školní družině v Olomouci. Průběh aktivit byl vždy zapsán v posledním bodě: průběh aktivity a výsledek výzkumného šetření.

Celkově lze říci, že výzkum přinesl cenné poznatky o finanční gramotnosti žáků na 1. stupni základní školy a umožnil navrhnout a realizovat účinné aktivity pro rozvoj této dovednosti.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ A LITERATURY

1. BAILEY, Gerry a Felicia LAW, 2013. *Moje peníze*. V Brně: Edika. ISBN 978-80-266-0195-1.
2. Bergerová, Jaroslava. *Kolik stojí radost aneb Finanční gramotnost v MŠ peníze* [online]. 2012, [cit. 06.02.2011] Dostupné z: <https://diskuze.rvp.cz/viewtopic.php?p=69489#p69489>
3. BLAHUTKOVÁ, Marie, 2008. *Zvedni se a běž*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-4790-7.
4. BONELL, Chris, Will PARRY, Helene WELLS, et al. *The effects of the school environment on student health: A systematic review of multi-level studies*. Health & Place [online]. 2013, 21, 180-191 [cit. 2023-04-19]. DOI: 10.1016/j.healthplace.2012.12.001. ISSN 13538292. Dostupné z: <http://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S1353829212001980>
5. CEMPÍRKOVÁ, Ludmila, 2022. *Rozvoj finanční gramotnosti na počátku školní docházky*. Brno. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra matematiky. Vedoucí práce PhDr. Eva Nováková, Ph.D.
6. ČAČKA, Otto, 2000. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. Brno: Doplněk. ISBN 8072390600.
7. Česká národní banka, dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/bankovky-a-mince/bankovky/ochranne-prvky-100-kc/>
8. INFORMAČNÍ GRAMOTNOST, TEORIE A PRAXE V ČR 2004 Dombrovská, Landová, Tichá, ISSN: 1214-0678 c2004 [cit 2009-1-20] dostupné z < <http://knihovna.nkp.cz/NKKR0401/0401007.htm>
9. DVOŘÁKOVÁ, Zuzana; SMRČKA, Luboš, 2011. *Finanční vzdělávání pro střední školy se sbírkou řešených příkladů na CD*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 312 s., ISBN
10. (Finance, n.d.) <https://www.fndfinance.cz/blog/co-jste-ne-vedeli-o-ceskych-bankovkach-a-mincich>
11. (Finanční zralost, 2023) <https://financnizralost.cz/akreditovany-kurz-i/> 7.4.2023
12. (Finanční zralost, 2023). <https://financnizralost.cz/produkt/kurz-deti-a-penize-1-jak-vest-deti-k-financi-zodpovednosti/>

13. FINANČNÍ GRAMOTNOST – vzdělávací cyklus *Nezkreslená věda II.*, 10. díl [online]. 2015 [cit. 02.03.2023]. dostupné zde: <https://www.otevrenaveda.cz/cs/pro-verejnost/nezkreslena-veda/>
14. FINANČNÍ GRAMOTNOST – vzdělávací cyklus *Nezkreslená věda II.*, 10. díl [online]. 2015 [cit. 02.03.2023]. dostupné zde: <https://www.otevrenaveda.cz/cs/pro-verejnost/nezkreslena-veda/>
15. GAVORA, Peter. 2000. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido. ISBN 80-85931-79-6.
16. HAUSER, P. a kol, 2007. *Didaktika českého jazyka na 2. stupni základní školy*. Brno : Masarykova univerzita. ISBN 9788021042445
17. HOLT, J. *Teach Their Own*. New York: Crossway books, 1994, Dostupné z: http://playpen.meraka.csiro.co.za/~acdc/education/Dr_Anvind_Gupa/Learners_Library_7_March_2007/Resources/books/teachyourown.pdf
18. HOMMER, Petr, 2022. *Už umím šetřit!: o penězích, hospodaření a lákadlech nejen na internetu*. V Brně: Edika. ISBN 978-80-266-1802-7
19. HUIZINGA, J. *Homo Ludens*, 2000. *O původu kultury ve hře*. Praha: Dauphin. ISBN 80-7272-020-1.
20. JUNÁK - svaz skautů a skautek ČR. *Hry a peníze* [online]. 2013, [cit. 06.02.2011] Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/k/z/17707/HRY-A-PENIZE---PROGRAMY-PRO-ROZVOJ-FINANCNI-GRAMOTNOSTI.html>
21. LICHTENBERKOVÁ, Kateřina a Jana MERUNKOVÁ, 2017. *Finančně gramotná a podnikavá škola*. [Praha]: Yourchance. ISBN 978-80-906954-0-5.
22. LANGMAIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D, 1998. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada. ISBN 807169-195X.
23. KOLEKTIV AUTORŮ. GRAMOTNOSTI VE VZDĚLÁVÁNÍ: Soubor studií. Praha: VÚP, 2011. ISBN 978-80-87000-74-8. Dostupné z: www.nuv.cz/uploads/Publikace/vup/Gramotnosti_ve_vzdelavani_soubor_studii1.pdf, str. 5, 67
24. MĚKOTA, Karel a Roman CUBEREK, 2007. *Pohybové dovednosti - činnosti - výkony*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 97880-244-1728-8.
25. Maňák, Josef. 1998. *Rozvoj aktivity, samostatnosti a tvořivosti žáka*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-1880-1
26. Mayer R., P, 2011. *Alexander Handbook of Research on Learning and Instruction*, Routledge. ISBN 978-0-415-80460-8

27. (Metodický portál RVP.CZ). (n.d.) Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=2939> n.d. – není datováno
28. METODICKÝ PORTAL RVP.CZ Dostupné z: [Standardy finanční gramotnosti - DIGIFOLIO \(rvp.cz\) - 2017](#)
29. MFČR. (2010). Národní strategie finančního vzdělávání, MF ČR, ČNB, MŠMT Č. , R. http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/ft_strategie_financniho_vzdelavani.html
STR.11
30. (MFČR, n.d.) DOSTUPNÉ Z: <https://www.psfv.cz/>
31. Ministerstvo financí České republiky. *Standard finanční gramotnosti*, 2017 [online]. MFČR. [cit. 08.02.2023]. Dostupné z: https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/PSFV_2017_Standard-financni-gramotnosti.pdf
32. Ministerstvo financí České republiky. (2019). Národní strategie finančního vzdělávání 2.0. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/pro-odborniky/strategicke-dokumenty>
33. Ministerstvo školství, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky. Národný štandard finančnej gramotnosti verzia 1.2 [online]. [Cit. 16. 02. 2023]. Dostupné z: <https://www.minedu.sk/narodny-standard-financnej-gramotnosti-verzia-11/>
34. Ministerstvo financí České republiky. (2019). Národní strategie finančního vzdělávání 2.0. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/pro-odborniky/strategicke-dokumenty>
35. Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy, citované: 5.4.2023 dostupné z: <https://www.msmt.cz/mladez/skolni-druziny>
36. Doplnit Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (2005. s. 26)
37. PIAGET, J., INHELDEROVÁ, B, 2001. Psychologie dítěte. Praha: Portál. ISBN 807178608X
38. PRŮCHA J, 2006. *Přehled pedagogiky*. Vyd. 2., Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7178-944-5, s. 16.
39. PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J., 2013. Pedagogický slovník. 7. aktualiz. a rozšíř. vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0403-9.
40. PRŮCHA, J., WALTAROVÁ, E., MAREŠ, J. 2008. *Pedagogický slovník*. Praha: Grada ISBN **9788073676476**
41. PŘINOSILOVÁ, D. 2004. *Speciálně pedagogická diagnostika v období raného a předškolního věku*. In Vítková, M. Integrativní speciální pedagogika. Brno: Paido, ISBN 8073150719.

42. SMETANOVÁ, L. 2022. *Osvěta právní gramotnosti na základní škole v Bobrové*
Bakalářská práce Autor: Lucie Smetanová Vedoucí: JUDr. Zdenka NOVÁKOVÁ,
Ph.D. Olomouc <https://theses.cz/id/waa48h/Osveta-pravni-gramotnoati-02.pdf>
43. Spáčilová, Monika, 2023. Báseň Penízky.
44. Spáčilová, Monika. 2023. Příběh o tom, jak se zatouhlal ...
45. OPLETALOVÁ, A, BUIOVÁ A. *Finanční gramotnost na základních školách z pohledu
výukových metod*, 2017. [online]. [cit. 08.02.2023]. Dostupné z: https://capv.cz/wp-content/uploads/2019/09/CAPV14_Opl_Finan.pdf
46. PETRUSEK, Miloslav, Hana MAŘÍKOVÁ a Alena VODÁKOVÁ, 1996. *Velký
sociologický slovník*. Praha: Karolinum. ISBN 8071841641.
47. ŘEZÁČ, J. 1998. *Sociální psychologie*. Brno: Paido. ISBN 8085931486.
48. Savard, A., 2019. *How teaching mathematics in elementary school can support
financial education*. In J. Novotná & H. Moraová (Eds.), *Proceedings International
Symposium Elementary Maths Teaching*, (s. 19–28). Praha: Univerzita Karlova.
49. Skořepová, E. 2010. *O penězích a hospodaření s Kačkou a Filipem*. Praha: Fragment.
ISBN 978-80-253-1123-3
50. ŠMELOVÁ, Eva. 2004. *Mateřská škola: teorie a praxe I. 1. vyd. Olomouc: Univerzita
Palackého*. ISBN 80-244-0945-3.
51. SITNÁ, Dagmar. 2013. *Metody aktivního vyučování: spolupráce žáků ve skupinách*.
Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0404-6.
52. STRAKOVÁ, Jana. 2002. *Vědomosti a dovednosti pro život. Praha*. ISBN 80-211-
0411-2
53. UNESCO in Rabušicová, M. 2002. *Gramotnost: staré téma v novém pohledu*. Brno:
Georgetown. ISBN, 80-210-2858-0
54. Finanční vzdělávání v České republice. 2011. *Výzkumný ústav pedagogický*
55. Finanční vzdělávání. 2005. *Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj*
56. ZORMANOVÁ, Lucie, 2012. *Výukové metody v pedagogice: tradiční a inovativní
metody, transmisivní a konstruktivistické pojetí výuky, klasifikace výukových metod*.
Praha: Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4100-0

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Navrhnuté mince – žačka 1. třídy

Obrázek 2: Přiřazené osobnosti a zajímavosti na bankovkách – žákyně 4. třídy

Obrázek 3: Hodnoty mincí a zajímavost – žákyně 3. třídy

Obrázek 4: Hodnoty bankovek a zajímavosti – žák 3. třídy

Obrázek 5: Vyplněná Příloha 7 Porovnej hodnotu mincí – žákyně 2. třídy

Obrázek 6: Vyplněná Příloha 8 Příjmy a výdaje – žák 4. třídy

Obrázek 7: Vyplněná Příloha 8 Příjmy a výdaje – žák 3. třídy

SEZNAM ZKRATEK

ČŠI: Česká školní inspekce

INFE: International on financial education (Mezinárodní síť finančního vzdělávání)

MFČR: Ministerstvo financí České republiky

MŠMT: Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy

MŠVVŠ SR: Ministerstvo školství, vědy, výzkumu a sportu Slovenské republiky

OECD: Organizace pro hospodářskou společnost a rozvoj

PISA: Programme for International Student Assessment (Program pro mezinárodní hodnocení žáků)

ŠVP: Školní vzdělávací program

RVP: Rámcový vzdělávací program

RVP ZV: Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Mince

Příloha 2: Mince tvary

Příloha 3: Bankovky

Příloha 3 b: Ochranné prvky na stokoruně

Příloha 4: Bankovky a osobnosti

Příloha 5: Hodnoty mincí

Příloha 6: Hodnoty bankovek

Příloha 7: Porovnej hodnotu mincí

Příloha 8: Příjmy a výdaje

Příloha 9: Hrací pole

Příloha 10: Nákupní seznam

Příloha 5: Hodnoty mincí

Jméno: _____

K jednotlivým mincím napiš na linku jejich hodnotu a zajímavost, co sis o minci zapamatoval/a.

_____

_____

_____

_____

_____

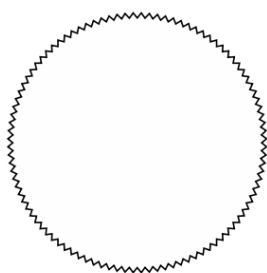
_____

Příloha 2: Mince tvary

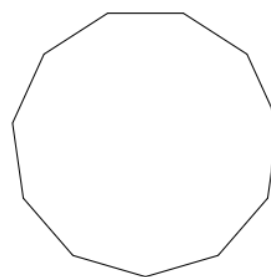
Jméno: _____

Navrhni si své vlastní mince. Fantazii se meze nekladou.

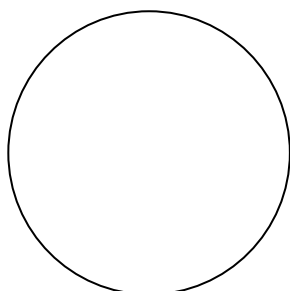
1 Kč

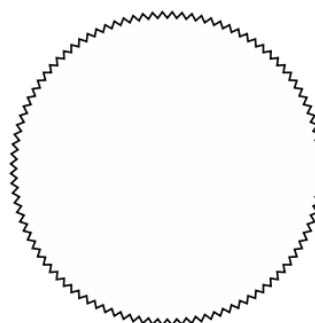
2 Kč

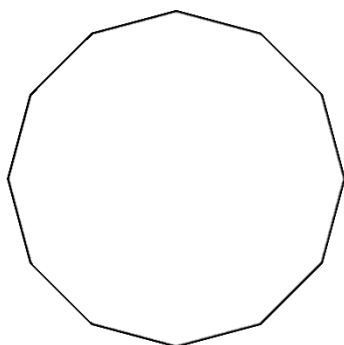
5 Kč

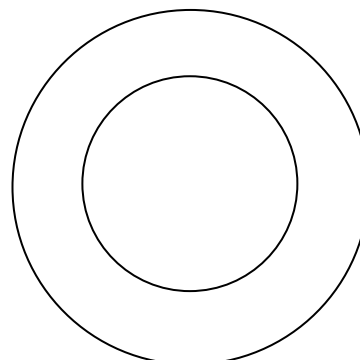
10 Kč

20 Kč

50 Kč

Příloha 3: Bankovky

Příloha 3 b: Ochranné prvky na stokoruně

Pozoruj ochranné prvky na bankovce.

Příloha 4: Bankovky a osobnosti

Jméno: _____

K jednotlivým bankovkám přiřaď a napiš správné jméno osobnosti, pozor na chytáky. Pokud víš, přiřaď k osobnosti i jednu pravdivou zajímavost.

Jan Ámos Komenský	František Palacký	Jan Žižka z Trocnova
Tomáš Garrigue Masaryk	Svatý Václav	Ema Destiniová
Přemysl Otakar II.	Karel IV.	Božena Němcová

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Příloha 5: Hodnoty mincí

Jméno: _____

K jednotlivým mincím napiš na linku jejich hodnotu a zajímavost, co sis o minci zapamatoval/a.

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Příloha 6: Hodnoty bankovek

Jméno: _____

K jednotlivým bankovkám napiš jejich hodnotu a zajímavost, kterou sis o bankovce zapamatoval/a.

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Příloha 7: Porovnej hodnotu mincí

Jméno: _____

Sečti hodnoty, které zapiš na linku a následně výsledky porovnej. Řešení znázorni do čtverečku pomocí porovnávacích znamének.

	_____	☐	_____	
	_____	☐	_____	
	_____	☐	_____	
	_____	☐	_____	
	_____	☐	_____	
	_____	☐	_____	
	_____	☐	_____	
	_____	☐	_____	
	_____	☐	_____	

Příloha 8: Příjmy a výdaje

Jméno: _____

Před sebou máš tabulku velkého rodinného rozpočtu. Do sloupců roztríd' kolonky z tabulky, zda patří mezi příjmy nebo výdaje.

Výplata rodičů z práce	Rodinná dovolená	Důchod babičky a dědy
Brigáda – roznášení letáků	Prodaná hračka	Peníze k narozeninám
Rozbitá pračka	Školní pomůcky	Nákup v obchodě
Koupě oblečení	Výhra ze stíracího losu	Odměna – práce přes čas
Kapesné	Platba internetu	Nové kolo
Odměna – pomoc se dřevem	Zaplacení nájmu bytu	Platba elektřiny
Lístek na autobus	Pojištění auta	Mobilní paušál / kredit

Příjmy +	Výdaje -

Příloha 9: Hrací pole

POKLAD			
●			
●	●		
	●	●	
		●	

START

POKLAD			
			●
●	●	●	●
●			
●			

START

POKLAD			

START

POKLAD			

START

Příloha 10: Nákupní seznam

Jméno: _____

- a) Z reklamního letáku vybraného ochodu si vyber 10x zboží, které by sis chtěl/a nakoupit. Pamatuj, že máš v peněžence našetřených 500 Kč, nesmíš celkovou cenu převýšit. Kolik korun ti po zaplacení zboží v peněžence zůstalo?

Položka	Zboží	Cena v obchodě za 1 kus
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		
8.		
9.		
10.		
Celkem Kč		

- b) Spočítej:

$$500 \text{ Kč} - \boxed{} = \boxed{}$$

- c) Napiš slovní odpověď:
